

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIV

ЖОВТЕНЬ — 1963 — OCTOBER

Ч. 165

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Йовенко С. — Дві поезії	1
Кочевський В. — Сім літер в імені твоєму	1
Юриняк А. — Осінне, поезія	1
Гуменна Д. — Родинний альбом	2
Безушко В. — Ернест Гемінгвей	10
Олійник М. — Стежками дядька Лева	13
Дублянський В., Іванов Б. — Штурм Червоної печери	15
Мізін В. — Кам'яні баби	17
Сталінський О. — Шевченко і балет	20
Чаплєнко В. — Деякі думки	20
Хуана де Ібарбуру — Смоківниця	21
Ромен П. — Арс поезіка	21
Волиняк П. — Від чого в комуністів животи болять	23

Дापиси. Бібліографія. Повідомлення.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:
Осінь в одному з парків столиці України.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Бондаренко А., Лондон, Англія	5
Клепачівська М., Вермонт, США	2
Кузьменко Варвара, Ошава, Канада	1
Козак Гр., Баффало, США	1
Мельниченко О., Джермантовн, США	1
Євтушка В., Ошава, Канада	1
Перепелюк В., Линн Лейк, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Флора Т., Гомвуд, США	10.00
Клепачівська Марія, Вермонт, США	4.00
Дорковська К., Торонто, Канада	3.00
Гаркавий А., Філадельфія, США	2.00
Митр. прот. П. Самець, Торонто, Канада	2.00

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими
поштовими марками, чи амер. грішми).

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Михальчук Ольга, Перри Саунд, Канада	2.00
Шкурат Женя, Монтреаль, Канада	1.50
Митр. прот. Д. Фотій, Торонто, Канада	1.00
Перепелюк В., Линн Лейк, Канада	1.00
Надол А., Торонто, Канада	1.00
Украдига Ф., Солт Лейк Сіті, США	1.00
Преорчук-Ясінська А., Гілонг, Австралія 1 фунт Сердечно дякуємо всім за допомогу!	

Ред.

ВІД АДМІНІСТРАЦІ ВИДАВНИЦТВА

1. Повідомляємо наших замовників, що 9-те видання букваря і п'яте видання читанки для другої класи («Барвінок») уже вийшли з друку. Досилаємо ці книжки тим замовникам, яким ми їх були вчасно не вислали.

2. Сподіваємося, що черговим нашим виданням буде збірка поезій Михайла Сотника «Цвіт папороті», якої ми не могли досі видати і через брак коштів та часу, і через брак усіх матеріалів, які ми мали зібрати для видання цієї збірки віршів.

3. Це число знову запізнилося на яких 7 — 8 днів. Трохи, може, й з нашої вини, а не тільки друкарні, бо друга половина вересня і перша половина жовтня — це час продажу наших шкільних книжок. Не забувайте, що «Нові Дні» хоч і не є дефіцитним виданням, але видавництво не існувало б без книжок. То вже часом журнал мусить трошки почекати.

4. Повторюємо, що з вересня піднято передплату на 0.50 долара в Канаді і в США, себто в Канаді річна передплата коштує 4.00 дол., а в США — 4.50. Хто заплатив наперед — доплачувати не треба, хто платить тепер, то платить за новою ціною.

5. Передплата із США подана в американській валюті: американці платять за всі наші видання без винятку американськими доларами, незалежно від того чи американський долар дешевший, чи дорожчий від канадського. Так було від часу появи нашого журналу.

6. Будьте ласкаві, відновлюйте передплату вчасно. На Вашій наліпці (після прізвища) стоїть якесь число. Це останнє число, по яке (включно) у вас заплачено. Кожен може контролювати свою передплату.

7. Якщо не хочете одержувати більше журналу, то просимо вчасно повідомити, щоб ми припинили висилання. Якщо ви вчасно не попередите, то, цілком зрозуміло, будете платити за нього.

Адміністрація

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

445 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

Світлана ІОВЕНКО

Лесі Українці

Знаю — ти одна — моє кохання,
Совість моя, гордість і пісні.
Пам'ятаєш, Лесю, на світанні
Ти сопілку віддала мені.
Віддала й нічого не сказала...
Що поробить з піснею дівча,
Коли чує музику вокзалів,
Коли пісню всюди зустріча.
Де воно, поезії намісто,
Що в серцях засвічує вогні?
Бачиш, Лесю, це тривоги людства
Нерви переплітують мені.

До біса смуток!

До біса смуток! Геть, мої жалі!
В трояндах білих я не бачу сліз,
Мені киває соняшник в брилі,
І бриль його до голови приріс.

Я йду повз льон блакитно-ніжним полем,
Та в серці не спиняється блакить
І спокій голубий не вразить бодем,
Бо в серці колір неслуху кипить.

Бо в серці лиш тривожно пламеніє
Неспокій і нескореність моя,
Бо мозок у чеканні ніжно мріє,
Бо сум не звикла шанувати я.

Україна

Віктор КОЧЕВСЬКИЙ

Сім літер в імені твоєму

У вранішнім тихому пламені
Димок поїзний переплів
Полтавські поля отоплені
Із пурханням перепелів.

Покрівлі з дозором лелеки,
На морі — чайний прибій,
Карпатські наскельні смереки
У силі смолисто-гінкій.

І колос-титан, що до грона
Смагляве лице нахили,
І гамором повні перони,
І знову міста і поля.

А я пам'ятаю вокзали,
Де біженська тислась біда,
Як дротом тебе пронизала
Сп'яніла в розбоях орда.

Румак біснுவатий копитив
Згорьовану землю твою.
І кров побратимів убитих
З моєю палала в бою.

Й сумні матері із Сибіру,
З кавказьких узгірних ланів
Ще й досі в твоєму безмір'ї
Шукають могили синів.

Над ними зозулі поліські
Кують недожиті літа,
І литих колось в обеліски
Дніпровська зоря опліта.

Де бомби звикали гриміти,
Гримить будівнича пора:
Бетонні важкі піраміди
Звергаються в хвилі Дніпра.

Твій рід молодий коріниться,
Нащадки твого Кобзаря
Копають в степу не криниці —
Розливисті сині моря.

Ти зоряну пишеш поему,
Ти вся — в майбуття зореліт...
Сім літер в іменні твоєму
Веселкою сяють у світ.

м. Харків

„Літературна Україна” 28. 12. 1962. Київ)

А. ЮРИНЯК

Осінь

Як добре, осене: твоя
Несквапна і сумна хода
Дає нам час критично глянуть оком,
Спуститься вниз — якщо високо.

Бо влітку щось було не так:
Чи завинила духота
(Ота пекельна вогка спека),
Чи, може, вже не ті літа...

Гай-гай! Літа і літо...
Комусь вони напевно світять.
Мені ж осталась осінь думна, —
Щоб зиму стрів зовсім розумно.

Що ж, не зламать закон природи!
Скажи собі: ще є нагода
Реєстр списати марних плянів,
Проектів, замірів оманних.

Смішні весняні стануть драми,
Невдачі літньої пори —
Ти в осінь йдеш поважним паном,
Торкаєш мудрости поріг.

Чикаго, 1963.

Родинний альбом

(Продовження)

Не забуваймо, що тотемна назва поширюється не тільки на тотемного звіря, на членів тотемного роду, а й на місцевість. Щоб не борюватися з великою кількістю прикладів, подамо лише деякі. Вони розкидані по всіх теренах України:

Тирас — стародавня назва ріки Дністер.

Тираспіль — сучасне місто в Басарабії.

Таврія, — *Тавріка*, — *Тавріда* — назви півострова Криму.

Назва «Таврія» така проміняста, що навіть усі прилеглі терени — Мелітопільщина, Маріупільщина, Одещина — охрещені *Таврією*. Це саме ті терени, де зі старопалеолітичних часів водилися незчисленні череди диких турів, як каже нам археологія.⁴

Туровичі — село на р. Сож, Могилівщина.

Турія — ріка на Волині.

Турія — село на Черкащині.

Турка — містечко в Галичині на Бойківщині. Прикладів є більше, але обмежимося цим.

Від цих основних понять (назви тотему, народу, місцевости), об'єднаних одним празвуком (Т-Р), утворилося багато похідних слів та понять, змістово споріднених. Як вдуматися, то вони самі по собі малюють спосіб мислення тотеміста. Ось лише кілька з них.

Туриці — так подекуди в Галичині звуть русалок.

Тризна — поминальне релігійне дійство. У цьому дійстві велику роль відігравав тотемний предок, що до нього вертався покійний. Це слово, що вже містить у собі ім'я тотема, дісталось в спадок від предків-тотемістів і пізніше стало всезагальним для всієї слов'янщини.

Треба — ніби звичайний прислівник, що без нього в мові не обійтися. Але ще до недавнього часу слово це означало: «релігійна відправа». Ця священна дія має одну назву з тотемом, із спільного кореня витворилось нове слово, щоб задовольнити нові потреби тотеміста. «...Ріку богиню нарицаєть і звір, живущ в ній, яко бога нарицая, *требу* творить...» — гromить Григорій Богослов у своєму «Слові...»⁵ поганців. *Требник* — молитовник, підручник до виконання треби.

Труп — тіло померлого. Не забуваймо, що померлі йдуть до тотемного джерела, то й тіло їх названо тотемно (Т-Р).

Труна — «дім» (домовина) трупа.

Візьмімо іншу групу слів, що малюють нам те середовище, де розвивалися поняття, витворені у імливій тотемно-мисливській давнині, середовище скотарів з діда-прадіда.

Тирса — трава в степах північного Причорномор'я.

Тавро — родовий знак, що його випалювали на шкірі чи на рогах товару скотарі. Варто

уваги, що в скотарів Причорномор'я були це різноманітні варіанти тризубця.

Торг, торговиця — місце, де відбувається обмін худобою чи торг. Одиницею обміну (як у нас гроші) був товар, худоба.

Двір — місце, де тримають свійську худобу.

Ці слова можна б вважати витвором доби розвиненого скотарства.

Але вже зовсім пізніші слова й поняття (цього ж походження) такі, як дієслово *творити*, себто учиняти таке, чого ще не було. Творити це ж функція божества — і в слові маємо це тотемне Т-Р.

Твір — це вже цілком модерне слово, потрібне сучасній мові, але воно таки тотемного походження.

З цього невеликого гурточка прикладів недвозначно видко, яке рідне, віками прижите в нашій мові це Т-Р з його численними варіаціями й відгалуженнями. Увічі впадає, що північне Причорномор'я й Крим з незапам'ятного часу посідали наші безпосередні предки, які ото й залишили нам свою мовну спадщину у вигляді зародків-звуків. За цими прикладами йдуть далші грона розвиненого мислення, що стартувало з тотемістичних понять.

Але це Т-Р таке саме рідне й старовинним грекам. На острові Криті, найстарішому осередковій європейської цивілізації, буйно процвітав культ бика. Бик там мав таку ж назву, себто варіант Т-Р — *таурис*. У розкопаних не так давно палацах на о. Криті знайдено дуже численні сліди культу бика, що ілюструють той культ і одночасно підтверджують грецькі міти та легенди. Один із тих мітів оповідає, що сама Європа одружилася з Зевсом-биком та започаткувала критську династію царів. Другий — що Зевс (як бачимо, тотемного бичачого походження), мав дуже близький стосунок до Криту, бо він там виріс і виховався. Третій міт розказує, що Європина невістка (Пасіфая, жінка Європиного сина Міноса) закохалася в божественного бика, якого прислав був Посейдон з моря, і вродила чудовиську *Мінотавра*, істоту з людським тулубом, а бичачою головою. От як безконечно варіюється основна ідея, що це тотем присилає з вічного джерела нове життя. У грецьких мітах він — недвозначний бик. І цей бик представлений у численних настінних розписах критських палаців: гри з биками, жертвоприношення биків, роги бичачі... Ці самі роги представлено й архітектурно, як вивершення горішньої частини палацу. Сам палац побудований у формі лябіринту з потаємним колодязем, як і той, що згадується в міті про Тезея...

Як посунемося трохи нижче Середземномор'ям, то й у звірячому пантеоні Єгипту знайдемо божество *Таурт*. Це ім'я богині, гіпопотам-

самиці. Можна здогадуватися, що ім'я це богиня придбала дуже давно, коли словозвук цей ще не був закріплений за дворогами, а визначав узагалі *звіря*, коли на сцену ще не виходили чоловічі божества, а ще були богині, чи може Великі Матері родів. То були й такі роди, що мали собі за Велику Матір гіпопотамаху.

У сусідстві, у північній Африці до сьогодні існують скотарські племена, що зветься *Туареги* чи *Таурегі*... Ніби то Африка настільки не має нічого спільного з нашим українським буттям, що не варто було б і згадувати про цих Туарегів. А може й варто.

Дослідники вважають, що *гомо сапієнс* живе в північній Африці 30, 50, а може й 80 тисяч років та колись мав спільну цивілізацію з південною Європою. Кам'яне знаряддя 15-ти тисячолітньої давности однакове для Африки й південної Європи. Доісторичні наскальні малюнки Африки й Іспанії мають дуже багато спільних рис, виявляють один стиль, витворений одною расою. Африка й південна Європа, очевидно, не були розділені водою, це був один суходіл. Тваринне населення вільно рухалося по ньому, а за ним і людські гурти на північ і на південь, залежно від сезону. Уже в часи переходові від палеоліту до неоліту, десь між 15 і 12-ма тисячами років до Р. Хр., єдність південного й північного Середземномор'я зникла.⁶

Що ж бачимо ми на північній узбережжі Середземномор'я?

Та знов те саме. На еспанський лад наш *тур* звучить *торо*. В Іспанії відбуваються оті знамениті видовища, що зветься боями биків; наче спорт, а в дійсності — пережиток культових релігійних відправ. Ці ігри биків складають начебто невід'ємну частину еспанського буття, бо ж це тут з глибокого палеоліту гніздиться культ бика. У печерах Іспанії та південної Франції (у Піренеях) відкрито чудесно розписані рукою палеолітичних майстрів галерії й гроти; представлено звірину палеолітичних часів, а серед тієї звірини на першому пляні величезні бики-бізони та вагітні бізонихи.

Місцевості Іспанії, Франції, Бельгії, Італії (і зрештою всієї Європи) аж рябіють назвами із цим незмінним Т-Р. Видно, що не тільки Причорномор'я, а й усе Середземномор'я було густо заселене тотемними громадами «турового походження» та й залишили на пам'ятку про себе відкладення в назвах. Ось кілька прикладів (виписаних із сторінки енциклопедії «*Collier's*»).

Турія — ріка в Іспанії.

Астурія — провінція в Іспанії.

Істуріц — печера в Піренеях (Франція) із розмальованими стінами.

Тур — місто в західній Франції.

Турень — провінція у Франції. (Порівняти: *туронь* в українській колядці).

Турони — плем'я, що жило в Турені за часів Цезаря.

Туркоінг — місто у Франції.

Турнайн — колишня провінція у Франції, а столиця її звалася *Турс*.

Турнаї — місто в Бельгії.

Тіроль — провінція в Німеччині.

Трір — місто в Німеччині.

Тюрінгія — провінція в Німеччині.

Турін — провінція в Італії й столиця її з такою ж назвою.

Тавроменій — стародавнє грецьке місто на сході о. Сіцилії.

Тірані — порт у Албанії.

Тіргумуреш — місто в Трансильванії, Румунія.

Етрурія — доісторичний нарід, що греки звали його *Турша*,⁷ а єгиптяни — *Тірреної*.

Тарсесос — легендарне місто на півдні Іспанії, що зникло. Населення його звалось *турдети* або *турулі*. Вони жили в Іберії до кельтів і галлів.⁷

Таке багатство назов місцевостей із основою Т-Р наводиться на здогад, чи й само слово *терра* (*terra* — країна, земля) не виникло в наслідок тотемістичного мислення й мовотворення. «Терра» — те місце, де живуть племена з різними варіаціями основи Т-Р.

Багатство це не зменшиться, коли пересунемо нашу увагу на східні береги Середземномор'я. Вже зразу впадають увічі:

Таурис — (Тавр, Торос) — гірська система в Малій Азії, Туреччина.

Турабдін — низькогірський кряж у півд. зах. Туреччині.

Тір — фінікійське місто, що дуже часто згадується в Біблії.

Тиверіадське озеро — місцевість у Галілеї, де проповідував Христос.

Троя — місто, оспіване в грецькому епосі й розкопане у кінці минулого століття.

Ця назва, з Т-Р в основі, широкими хвилями розходить по всій Евразії. Ось і ще кілька назов місцевостей, взятих із «Большой Советской Энциклопедии»:

Турія — ріка біля Валдайських гір, РРФСР.

Тюра — містечко в Красноярському краю, РРФСР.

Тура — річка в Томській і Свердловській областях, РРФСР.

Тіран — місто в Тувінській автономній області, РРФСР.

Турана — гірський хребет у Хабаровському краю в Амурській області, РРФСР.

Туранська низина — рівнина в Середній Азії.

Тверь — місто в РРФСР.

Тавріз — місто в північному Ірані.

Неозброєним оком можна побачити і в Індії багато назов і з цією основою:

Аттур — місцевість у Індії.

Турі — індуське плем'я.

Тірупаті — храм у м. Мадрас, Індія.⁸

Тодувари — індуське плем'я в Нільгірі-горах, що більш відомі під скороченою назвою *тоди*. Цікаво, що повна назва — „тодуар” — дуже нагадує наше слово „товар”. Про це плем'я й його культ буйволів далі буде сказано більше, а тим часом звернімо увагу на їх два слова:

Тіраллі — священнодійники при буйволах, що їх тоди називають *девалами* (богами).

Тірірі — храм-буйволятник, туди дозволено входити тільки священнослужителям — тірлалі.⁹

А ось і ще один *Туран*, місто у Центральному В'єтнамі.

Зрештою, навіть і тепер жевріє якесь збірне поняття туранських азійських народів, що мріють відділитися від СРСР і створити республіку Туран.

Як бачимо, наш український *тур*, хоч і живе споконвіку на нашій землі, він має, виявляється, численну рідню по всьому теперішньому й стародавньому світі. А може ще й далшу, коли приймемо, що китайське *тао* (назва божества, до речі, теж із символом бика) має схожість із словозвуком *тур*.

Але найчисленнішими, найміцнішими нитками сполучений він із Середземномор'ям. Та й виглядає, що хвиля тотемних громад, які вважали своїм предком тура і його іменем себе називали, десь у далекій палеолітичній давнині започаткувала своє розселення на великому суходолі Євразії, так наче із південного заходу. Десь там (але де?) виплекано було комплекс тотемних уявлень і перенесено вже в складеному та пережитому вигляді у Середземномор'я й Причорномор'я. Вже спеціалізований на рогатій худобі. І так маємо, що вже з самих початків існування розкішних причорноморських степів, лугів та лиманів, гоїних пасовиськ, зрошених величезною кількістю рік, там виводяться люди тотему тура (а як бачимо далі, то назв цієї тварини було значно більше), охороняють їх глядять, приручують, випасають череди, розмножують і самі розмножуються... А яка то була розкішна земля, то навіть Геродот не так давно, яких дві з половиною тисяч років тому, не втримався, щоб не сказати: „Земля низинна, добре обводнена, багата на пасовиська. Рік, що перетинають її простори, там стільки ж, скільки каналів у Єгипті”.¹⁰

Найбільш із усього сказаного, навіть більше за стільки нових облич, несподіваних родичів у нашому родинному альбомі, найбільш інтригує нас, як це й чому первісний приручувальний звук, що став і назвою, затримався й до сьогодні у нашій українській мові.

4. С-Т-Р!

Візьмімо тепер другий добре відомий нам вигук — С-Т-Р!. У нашій мові це вигук до волів, щоб вони спинилися, інакше кажучи, знову ж таки тренувально-приручувальний звук. Він наче й такий самий, як Т-Р, але й не такий. Коли в нашій мові на Т-Р є багато слів із прямим значенням, то із С-Т-Р справа стоїть трохи інакше.

Очевидно, це С-Т-Р дуже й дуже давно лягло в підгрунття нашої мови, бо вона вже не має слова на пряме означення рогатої худоби, складеного слова з цих звуків, як мають сусідні мови. Але зате мова наша переповнена похідними від цього першослова, має дуже багато слів, що в цілому складають комплекс тотемного мислення із центром тотему корови-бика. Слова, що малюють скотарський та осіло хліборобський побут, із уже розвиненими ідеями далеко заавансованих релігійних уявлень.

Не треба бути лінгвістом, щоб помітити, слово *стривай* (і від нього похідні: *стань*, *стій*) це просто розвинене звукосполучення С-Т-Р. Означає воно точнісінько ту саму думку, яку хотів укласти в цей звук той перший, хто видав його із свого горла. Мова — це ж надбання людське, а починалась вона з отаких ось окремих звуків і вигуків, що їх палеолітики (може мустьєрці?) вчилися удосконалювати частим повторюванням. Ось таким вигуком первісним, можливо, було й це С-Т-Р. І не диво, що в бідному наборі звуків перших мовлян одно слово (вірніше звук) означало багато різних понять. Цим бо звуком називалось і те, до кого вони зверталися з вимогою спинитися, кого називали, кликали, вірячи, що маючи ім'я, мають і носія імени. А що такі мовляни не виділяли себе з свого оточення та відчували навколо великий рід, складений з людей та звірів, то й членів-людей цього великого роду називали вони тим самим словом: С-Т-Р. Усі в тій першій громаді були С-Т-Р, аж потім, значно пізніше, витворились малі відміни. Для жіночої частини роду витворилось слово *сестра*. Для чоловічої — *стрий*.

Ці перші слова родинної номенклатури яскраво розповідають, як і коли почав складатися людський рід і як він первісно виглядав. То виявляється, що це наше таке рідне й повсякденне слово *сестра* походить із найглибших глибин зародження людської організації, з тотемістично-матріархальних палеолітичних часів. Це слово — найстисліша формула цієї первісної людської громади, прийимні тієї, яка була зародком індоєвропейських народів. Усі в тім роді — *стри*, *сестри*. Слово *стрий* це — переробка на означення сестри мужеського роду, себто, по-нашому, брата. Та слова „брат” ще тоді не існувало.

Це ж саме слово служило часом і для означення голови роду. В іранському епосі (з часів першої половини першого тисячоліття до н. е.) *Зенд Авеста* патріярх і родоначальник племені звався *састар*.¹¹ Цікаво те, що цей састар успадковував владу племенного вождя й жерця не від свого батька, а по материнській лінії. Не син вождя спадкоємець, а небіж, син сестри. Це зразок перехідних форм від матріархату до патріархату. І це відбулося в слові *састар*.

У системі тотемного мислення звично називати одним із тотемом іменем не тільки себе, а й місцевість, — як ми вже не раз бачили. А якщо так, то ми навіть можемо знати, де були осідки цих родових груп із тотемним назвиськом С-Т-Р. Ну, от —

Стрий — ріка й місто в Галичині,

Стривігор — річка в Галичині,

Устрики Дольні — містечко в Галичині,

Стир — річка на Волині,

Острог — місто на Волині

Остер — ріка й місто на Чернігівщині,

Дністер — буквально „ріка істрів”,

Істр — колишня назва Дунаю.

Чи не примушує це нас задуматися, чому так багато цих „на С-Т-Р” назв місцевостей в Україні?

А хіба збірне поняття, в розумінні „країна”, не походить від цього самого С-Т-Р? Маємо на

увазі стародавнє слово *страна*, сучасне *сторона*. („Жалуй мене, моя мамо, жалуй мене, у чужий край-сторіноньку не давай мене...”)

Хоч у нашій мові є дуже багато похідних слів від С-Т-Р, що значенням і змістом красномовно свідчать про приналежність до одного грона тотемістичного способу мислення, але одні значення заїмлилися, замінилися іншими, їх трудно вже навіть простежити до вихідної точки. Та що ж таке справді це С-Т-Р? Відповідь дають сусідні європейські мови:

Stir (штїр) нім. — ознає бугай.

Steer (стір) англ. — означає молодий бик, або бугай.

І згідно з усіма ознаками, характерними для тотемізму, знаходимо й багатство відповідних назв, як доказ, що тотемні групи „штїр”, „стр” густо заселювали захід Європи. Там знаходимо:

Штирїю — провінцію в Австрії,

Астурю — провінцію в Італії,

Асті — провінцію в Італії,

Астурїю — провінцію в Іспанії (вже згадану) тощо.

Сама різноманітність вимови одного основного звука показує на велику відстань у часі існування цих родових об'єднань скотарів із іменами, що таять у собі пережиті вже тотемні вірування, від часу існування первісного творця цього звуку, С-Т-Р. Десь відбулися довготривалі еволюції від палеолітичної мисливської магії, з Великою Матір'ю у центрі, у напрямку підкорення й приручення С-Т-Р. Де вони відбулися — не знати. У Месопотамії на очах недавніх тисячоліть відбулися останні акти розриву людини із своїм звіриним родичем, тотемом. Велика Мати Богиня малоазійського світу, що самим своїм іменем виказується, як самиця С-Т-Р, *Іштар*, у грецькій вимові це буде *Астарта*. Ця Астарта, цариця небесна, що дала своє ім'я зорі (*стар* — *Star*) і що символ її теж зірка, — вона веде своє походження від самиці-тварини, а саме від корови. Найдавніші її зображення, це зображення корови з рогами. Потім уже уявляли її, як жінку з коров'ячими рогами на голові. Очевидно, так убиралися жриці Великої Матері під час релігійних церемоній. Фінікійці звали цю корову-богиню *Ашерот Корнаїм*, себто Дво-рога.² Потім, з еволюцією уявлень, стала вона богинею плодороддя, любови, охоронницею худоби. Уже вона тепер Велика Мати Роду, лише приборкувачка худоби, ба навіть набирає якихось чудних рис: її зображують ще жінкою, але вже з бородою. А як зміцнівся патріархальний лад із могутнім патріархом-скотарем на чолі, то відповідно з'явилося й нове божество — *Асур* або *Ашур*. Це — чоловічий відповідник правдавньої месопотамської *Іштар*, чи як її ще на інші лади називали в різних країнах Малої Азії: *Ашторет*, *Ашерот*, *Ашера*, *Аштарг*.

Асур цей чи *Ашур* і дав назву народові *Асур*, столиці цього народу — *Асур*, державі — *Асур*. Царі-жерці також включали в своє ім'я ще й *Асур*. Наприклад: *Асурбаніпал*. Це вже часи, що від тотемного світовідчування залишилися тільки незрозумілі обряди та старі священні словозвуки із новим значенням.

НОВІ ДНІ, ЖОВТЕНЬ, 1963

Ми дозволили собі цю невеличку екскурсію поза українську мову по дорозі через Дунай аж у Месопотамію лише для того, щоб на тлі її подати цілі грона наших таки слів, які народилися із сім'ячка С-Т-Р. Як уже знаємо, перший звук творця мови був узагалі на означення звіря, звук принаджування; це лише потім кожний звір і кожна річ та явище дістали своє окреме ім'я. Отжеж, подивіться, деякі птахи мають ім'я С-Т-Р: *струсь*, *стриж*, *гайстер*, *яструб*. Гайстер (тема) і досі затримав свої властивості тотема-охоронця садиби та постачальника нових членів родини в сучасному побуті і в народній уяві. — Де це взялась дитина? — Та лелека принесла. Тепер таке кажуть дітям. А колись у це вірили.

От цікаво ще, чому це в усіх областях України вимовляють числівник 4 не „чотири”, а „штири”? Ця народня вимова дивно збігається із назвою бика. Чи можна думати, що чотириногий „штир” (штїр) дав назву числівникові 4?

У галузі ідеологічних і релігійних понять слова із основою С-Т-Р вводять нас у саме осереддя минулих епох — із магією, чаруванням, силою слова. Це вже надбудови над первісним тотемним уявленням, самі відгомони, але як вони в'яжуться!

Страта — в розумінні „вбивство, знищення”. „Йде на страту” первісно, мабуть, означало: „йде, щоб бути перинесеним у жертву”. В цім слові чути відгомін ритуальних жертвоприношень своєму С-Т-Р. „Страчений” — це ж „відданий С-Т-Р-ові”.

Страва — старовинне релігійне дійство в похоронному обряді. Це слово перейшло в наші часи у кулінарні поняття, а з цього зовсім добре видно, що в обряді *страви* найголовніше місце посідало поїдання, може центральна частина обряду страви. Може ж таки небіжчика? (Див. далі ще слово „покутіті”).

Страждати — це слово й поняття дуже близько стоїть до слова *страта*. Переносити муки від страти, це й є страждання. *Їсти* — в цьому побутовому і буденному слові заховується релігійний акт єднання із своїм божеством-тотемом. Бо „їсти” це „приймати в себе С-Т-Р”. Тут уже тотем дає себе, протилежно до *страви*, коли йому від себе жертвується.

Страм — себто це наше слово „сором”, що виникло із „страм”. Це також і назва геніталій. Чому ж вони теж названі іменем тотему-божества? Та тому, що культ відтворчих здібностей і природження був широко відомий на певних щаблях людської цивілізації. Був він і в наших предків, культ „рода і рожаниць”, що з ним так люто боролися „поученія” середньовічних проповідників. А в наші дні в Індії божествлять „лінгам” і „йоні”, що по-нашому — *страм*. На думку тих, що так називали, це було зв'язане з тотемом.

Страх — уявлявся, як жива надприродня істота, не при хаті будь сказано.

Байстрюк, *байстрия* — нешлюбна дитина, батько невідомий. Колишнє значення — діти, народжені в результаті тотемних містерій-оргій, діти самого тотема. В самому слові видно якого — С-Т-Р.

Стерво — мертво С-Т-Р. Подібність у витворенні слова із витворенням слова „труп”.

Пристрит — чародійна сила чийогось погляду спричинити хворобу в тілі чи невдачу у справах. Відомо ж, що це С-Т-Р заряджене надприродними силами, то й усе надприродне як назвати інакше?

Пристрасть — стан збудження, розбурханих емоцій — це нашою мовою. А мовою тотемістичних уявлень напевно не звичайний буденний стан, а нав'яння від С-Т-Р. Тому й не знайдено, яким іншим звуком його виявити, крім С-Т-Р.

А ось група слів із тим самим коренем С-Т-Р, але вже витворена в скотарському й хліборобському середовищі. Зовнішня подібність уже менш вловлюється, але зате зміст, як тканина тотемістичного мислення. Ну, ось слово *трава*. Треба аж вдатися до англійського слова „стров” (Strow), щоб впізнати, що це — та ж сама *страва*, пожива тотему С-Т-Р. Чи ж він не *стравлює*, себто не поїдає, не здійснює того взаємообміну, що на ньому заснована вся суть тотемізму?

Стерня — залишки тієї ж трави, але зрізаної.

Стріха — та ж трава, себто солома, що накриває хату. Тут уже спостерігаємо щось нове. Як відомо, солом'яна стріха має чудодійну здібність відганяти нечисту силу від хати та все лихенедобре. Бож солома й зерно-хліб у хліборобів святі, вони мають тотемне значення. Відбулося перенесення звукового вияву на нову святість.

Дерево. — Це ж інша відміна слова „трава”. Так само рослина, тільки велика, доволітня.

Дрова — з того самого кореня.

Отрута — напій, настояний на траві, що має страшні властивості-чари.

Пасовисько. — Здавалось би, ніякого відношення не має до нашого С-Т-Р. Але погляньмо, як це саме слово виглядає в англійській: Pasture.— „пастюр” — всі компоненти наявні. І справді ж, — пасовисько, це те місце, де пасуться С-Т-Р. А хто той, що їх доглядає? Та ж *пастух*!

Тут відкривається поле для широкої мовознавчо-порівняльної студії на базі відтворення тотемістичного способу мислення, що в його лоні творилися перші засновки праїндоевропейських мов. Але це вже царина фахівців-мовознавців, не дуже засушених формалізмом і незасліплених уявою про свою непомилність. З нас досить і того, що видно неозброєним оком, щоб бачити головні магістралі. Цим неозброєним оком уже видимо, що порівняння слова „пастух” у кількох мовах в результаті приводить до слова „батько”, — як воно й витікає з способу мислення наших предків. Та про це буде далі.

Чи ж не цікаво спостерігати, як із одного маленького невправного звуку тотеміста, що вже відірвався від тваринного царства й буде з себе людину, як із того звука виростає мовне дерево, кілька листочків з якого ми тут злегка торкнули своїми пучками...

5. ХАТА СОНЦЯ

Ашерот Корнаїм, Дворога Корова, не була самотня на тлі найперших культурних осередків Євразії, себто долини Нілу, долини Тигру-

Евфрату, долини Інду... Єгипетська велика богиня Ізіда панувала у Єгипті чотири тисячі років, і її нарід дуже любив, бо була це милосердна й вельми добра богиня, материнська. Всесторонність Ізіди можна оцінити, перелічивши її атрибути.¹

Це — велике жіноче божество, що давало землі родючість; могутня чарівниця, що оживляла богів і людей; богиня весняних вітрів; визначала наближення весни й розливу Нілу; світлодайня; викликала могутність весни; божество культивування полів і нив; богиня врожаю, їжі. А в цілому втілювала сили, що працюють на зрошення та харчування; силу землі видавати плоди, зерно; Ізіда — сестра й дружина Озіріса, бога хліборобства; Ізіда — мати Горуса, самого сонця на небі. І так вона найчастіше зображена: мати з дитиною на руках, маленьким хлопчиком.

Але найстаріші її зображення — це зображення корови. Пізніше стали зображувати її, як жінку з коров'ячою мордою й рогами, а межі ними — сонце.

Отож ця жінка з коров'чим писком і рогами, чи просто корова — це церемоніальне убрання жінки-священнодійниці, матері роду тотемістів. Як голова роду, вона виконує релігійні відправи, спрямовані на забезпечення добробуту всього роду — людської частини його й звіриної. Вона, лише прийнявши подобу тотему, вже набирає могутньої, чудодійної сили. Як утілення тотемного божества, вона сама божество.

Традиція її веде нас до неолітичних північно-африканських племен, коли корова-тварина була тотемом-родоначальницею, Великою Матір'ю роду в уяві тих, що ще не знали хліборобства, але вже стояли на порозі великої нової ери. Вважається, що цей час відділений від нас десятьма тисячами років. І так це божество-корова² й перейшло в пантеон хліборобських племен Нілу, разом із іншими тотемними божествами-звірями, але між ними найголовніше.

У злитості мислення первісної людини не було розділних меж у найменуванні її понять. Для тих понять, що були для неї святими, існував і один словозвук. Для понять *жінка*, *корова*, *сонце*, *вогонь* існував один словозвук також, щось середнє між Х-Р, Г-Р, К-Р. Він і дав ХОР, ГОР, КОР, що їм судилося блискуче майбутнє. Але ми забігаємо наперед...

Ще ж не сказали ми нічого про друге улюблене єгипетське божество, *Гатгор* (Хатор), що означає „хата сонця”. Вона в уяві єгиптян була й буквально хата сонця, себто саме небо, де сонце ходить. Зветься вона ще „Пані неба й Господина підземного світу”, себто тієї невидної частини неба, куди заходить і звідки сходить сонце. Гатгор — популярна персоніфікація тієї ж Ізіди, Великої Матері.

Але початковий вигляд її був вигляд корови. Пізніше уявляли її, як жінку з головою корови, а нарешті — зовсім уже жінкою з жіночою головою, часом із ріжками, дуже широколицею, спокійною, рішучо коров'ячою, із сонячним диском на голові між рогами. Які цікаві сплетіння пережиткових тотемістичних уявлень із солярним культом!

Зрештою, Гатгор просто втілювала ідею жіночости. Вона — патронеса кохання, веселощів, музики, господиня співу, танців, завивання гірлянд і вінків...³

Корову в Єгипті шанували більше, ніж будь-яку тварину. В жертву не приносили корів ніколи, лише биків, бо корова була присвячена богині Ізіді. Коли корова гинула, то її останки вкидали в священні води Нілу, — бик такої чести не мав...⁴

Цей культ корови був поширений і поза Єгиптом у північній Африці. У Лівії богиня Нейт, зв'язана з тваринами та прирученням їх, так і звалася: „та, що носить на рогах сонце”. Цей титул належав їй, як богині сонця. У Лівії також було табу (недоторкальність) корови. Щоб викликати дощ, навіть і тепер у північній Африці приносять у жертву корову. Зображення коров'ячих рогів мали релігійне значення. І такі самі посвячені роги знайдені були в Іспанії, у Севільї.⁵

Так південними берегами Середземного моря, Африкою ми добралися знов до Атлантики, як і в попередній „турській” екскурсії. Не забудьмо ж на північному Середземномор'ю заглянути в ті заховані в лоні Піренейських гір пасовиська, де вже 25 тисяч років щасливо пасуться череди різних звірів. Так, найбільше в них зображень бізонів, і то самиць, та ще й вагітних. Це ж як намалюєш вагітну самицю, то й у околиці збільшиться приплід.

У цих печерних зображеннях відбилася ідея невмирущости тотемного джерела, лона Великої Матері. Малюнки, що втілили свої ідеї в образи, — перші філософи. Це вже вивершена ідея тотемізму. Довершена майстерність малюнків і різьб у тих печерах — начебто прощальний помах людини, що вже усвідомила себе людиною, своєму дитинству, звіриному минулому.

Ближчі часові вияви культу жіночого принципу, у вигляді корови-неба, чи фетишів, богинь із звіриними рисами тощо — все це в більшій чи меншій мірі пережитки, нові взори на старій канві. Культ корови чи пізніше бика, що охопив усе Середземномор'я, це ж не те, що сприймання світу, як універсальної Великої Матері. А проте в розбитих скалках цього одного образу можна ще вловити його велич. Найперше шукаймо в мові, бо мова дуже тугий, непіддаєний знищенню часу матеріал.

Вражає в нашій мові те, що це К-Р, з якого складається й слово „корова”, взагалі, виявляється основним звуком на означення жіночого принципу, а далі й на все, що з жінкою та її діяльністю в далекі часи материнського роду зв'язане. Погляньмо:

Корова — самиця рогатої худоби,

Курка — самиця свійської птиці,

Куріпка — самиця лісової птиці,

Куриця — назва жіночих геніталій (записано від старої жінки з Чернігівщини).

Корга — стара жінка,

Курва — в минулому „свята жінка, присвячена богині”. Тепер це слово означає блудницю, повію, жінку легкої поведінки. Варто кинути оком, де і як витворилась така категорія жінок.

При храмах Матері Богині, як наприклад, малоазійської богині Іштар, були спеціальні доми посвячених їй дівчат, що за платню віддавалися у храмі богині чужоземцям. У Біблії часто згадуються „блудничі доми при храмах Ашторет”. „У Вавилоні був звичай, що кожна жінка, народжена в цій країні, мусіла раз у житті прийти в огорожу храму Мілети і там чекати чужинця. Багатші, загорді, щоб сидіти поруч інших, приїжджали з цілим почетом добре вишколених слуг і зупинялися в околицях. Але більшість дівчат сиділи всередині святої огорожі, завжди велика юрба, одні приходять, другі відходять. Простягнені канати роблять стежки поміж рядами жінок, і по цих стежках походжають чужинці та вибирають собі до вподоби. Жінка, яка вже тут сіла, не має права повертатися додому, аж поки якийсь чужинець не кине їй у поділ срібну монету із словами: „Богиня Мілета сприяє тобі”. Тоді жінка йде з першим, хто кинув їй монету, й не може відмовити йому, бо це заборонено законом, а монета та священна. Коли вона вийшла з подвір'я із чужинцем і так вдовольнилася богиню, вона йде додому. Ті, що високі і гарні, скоро звільняються, але не гарні сидять довгий час, щоб могли виконати припис закону. Деякі 3 роки чекають в огорожі. Звичай, подібний до цього, є також у деяких частинах астрова Кіпр”. Цей Геродотів малюнок кидає світло на те, що означає так звана священна проституція. Виходить, що це — виконання чогось святого, такого, що було не тільки заборонене, а пошановане, як жертва божеству сексуальної могутности. „Жінки, присвячені служити богам, були при храмах або ніби весталки, названі в кодексі вавилонського царя Гамурабі „сестрами бога”, або посвячені повії, „святі жінки”. Ці останні були асоційовані з культом Іштар...” Виходить, культ Іштар це мало чи не культ сексу, а в слові, що

НАЙ

**СПОЖИВАЙТЕ
ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,**

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

**ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ**

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

означало жінку, яка служить цьому культові, не було не тільки нічого образливого, а навпаки, було воно огорнене пошануванням і титулом „свята жінка“) Тепер це поняття має цілком протилежну репутацію.

Коровод (хоровод) — обрядовий дівочий танок (гаївки) під церквою на Великдень. Далекий від змислових комплексів малоазійської богині плодороддя, а все ж це танок весняного пробудження природи, і жриці, що начаровують його, — дівчата, *коре*, якщо б ми хотіли висловитися мовою грецької мітології.

Коровай — жертвенний родовий хліб, що має центральне місце у весільній церемонії, як начарування плодороддя молодому подружжю. Початки „короваю” треба шукати в глибокій тотемній мисливщині, але про це буде трохи більше далі.

Кров — цей символ життя й народження також має звуковий вияв К-Р, себто жіночого принципу. І зрозуміло. Первісна „біологія” приписувала заслугу народження нової істоти виключно жінці, її божественній, дивній здібності.

Як бачимо, коло цього К-Р групуються найістотніші поняття, зв'язані з буттям, народженням, плодородністю, розмножуванням, — так би мовити біологічного порядку. Але й інші складники

*) „Святі дівчата” є й тепер. Ось репортажист-мандрівник Р. Турянський перегукується з Геродотом. Наводимо цитату з його нарисів „Нігерія”: „Я зупинився в малому селі недалеко границі Камеруну. Моя увага зосередилася на двох дівчатах. Вони мали металеві обручі на ногах і руках, у волоссі білі пера, довкруги стану барвисті шнурки з маленькими дзвіночками, обличчя напудровані, а тіла намащені запашинами олійками. Я не міг опанувати цікавості і спитав начальника оселі, що це за дівчата. Він здивовано відповів:

— Як то, ви не знаєте? Це святі дівчата!

Це мене ще більше зацікавило, і я просив його пояснити мені цю справу.

Плем'я, що живе по обох сторонах границі між містечками Іком і Мамфе, зберігає з покоління в покоління цей цікавий звичай. Звичайно посередині села є хата, де мешкають ці „святі” дівчата. Кожна дівчина, що дозріє, мусить рік або два (залежно від напливу свіжих дівчат) мешкати в цьому домі. В той час вони нічим не займаються, тільки дбають про гігієну тіла, про свій зовнішній вигляд і мусять належати до всіх мужчин. Село постачає одягу, жінки перуть ім одягу. В той час їх уважають за півсвятих і всі до них відносяться з великою пошаною.

Дякі одружені жінки приходять відбувати свій час, як „святі”, але протягом двох років їм не можна мешкати із своїми чоловіками. Чоловіки можуть приходити й відвідувати своїх жінок, але на таких самих правах, як усі інші мужчини. В більших селах є по кілька таких хат. До рідкості належить випадок, щоб „святі” дівчина народила дитину. „Святі” дівчата переважно в той час, як перебувають у цих дома, виходять заміж. Дівчина, що починає свою місію, як „святі”, стає предметом зацікавлення всіх мешканців. Тоді в селі настає свято, серед особливих церемоній всі п'ють і танцюють кілька днів. Я йшов із села до села й всюди бачив той самий звичай”. (Р. Турянський, „Нігерія”. „Овид” ч. I, 1963, стор. 53).

людської діяльності, що без них не обійтись, зосереджені навколо К-Р, а власне навколо жінки, матері роду й господині. Родинне огнище, житло, що навколо нього гуртується рід, теж названо цим К-Р:

Курінь — житло примітивної будови з огнищем посередині, яке курить. Таке, напевно, було перше житло, що його навчилася робити мати роду. Та подекуди слово „курінь” затрималось і для означення дому (див. роман М. Шолохова „Тихий Дін”).

Курна хата — хата архаїчного зразку, піч у цій хаті не має виводного комина, а дим іде на хату. Отже, така піч це й є „кур”, себто має таке ім'я, що й жіночий принцип. Прототип її — трипільська піч, як її відкрито в розкопах.

Курити — топити у печі, чи взагалі мати справу з вогнем і димом. Часто можна почути вираз: „Оце трохи прокурила в печі”.

Але побудовою житла й добуванням вогню та утворенням огнища не обмежувалась діяльність матері роду. Вона була також і священнодійниця в ньому. Як голова роду, інтимно зв'язана з тотемом, вона була й посередницею між людським та тотемним, вона приносила жертву і вона порядкувала принесеним від тотема (себто впольованим) та розподіляла дари тотема між усіма членами роду. Те місце, де відбувається цей взаємобмін між людським і тотемним, себто де спільно поїдається святий тотем, зветься також споріднено, відбиваючи в звукові те ж саме К-Р. І до сьогодні в нас храм — те місце, де відбувається релігійна містерія, де збираються для єднання з Богом. А що найпершим виявом єднання з своїм божеством було урочисте поїдання свого тотему, то це також відклалося в нашій мові. І до сьогодні храмом зветься день, коли всі парафіяни (колись рід) спільно споживають посвячену їжу, зібравшись навколо церкви. Родовий характер цього свята виступає з того, що кожна жінка приносить до церкви „мисочку”, хто що має; на цей храмовий обід сходяться всі — заможні й жебраки, рідня з далеких сіл, бо за столом на храмовому святі можуть засісти всі, й нема ні для кого винятку. Саме храмове свято це — пошанування того патрона, чий іменем храм зветься, а ми вже знаємо, що святі-патрони це персоніфіковані й олюдені колишні тотеми. Отже, храмове свято, як приглянутися, має надзвичайно глибокі коріння, і традиція його заходить у ті палеолітичні часи, коли наші предки справляли те свято, що в австралійців зветься „інтіціум”. Чи ж не варто уваги, що найулюбленішою храмовою патронесою у наших селах — Покрова? А її прообразом є стародавня Велика Мати Богиня.

Як то відбувалися поганські релігійні свята у наших предків, ми приблизно уявляємо. Постаралися залишити для нас пам'ятку святі отці християнської церкви, що не могли спокійно дивитися на буйні народні веселощі й залишили яскраві описи у своїх «Поученнях» та «Бесідах». Отжеж, збиралися люди для спільної трапези із співом, музикою, танцями, гуками й галасами, невичерпними веселощами, всілякою штукою.

Літописи й поучення так і малюють народні релігійні свята — Русалії, Купала, Ярила (все це на задньому пляні має тотемного попередника) — як ігри і танки «бісовські», «сатанинські», «многовертимис плясання». У ці свята учасники перевдягалися в різних звірів — коней, цапів, ведмедів, биків, оленів тощо, — розумій: у тотемні личини. Не тільки співали, грали, а й вдавали, наподібноували звірів, що в них убиралися. Звичайно, що ХІ-те століття н. е. вже незмірно далеко від чистого тотемізму, проте ж форми й звичаї трималися, як незрозумілі, але доконечно потрібні обряди.

Але де вони відбувалися? Є таке слово *кормча*, ой вибачте, — *корчма*. Це ж у сільській корчмі п'ють, ідять та гуляють із музиками та танцями. Проповідники й святі отці відмовили стародавнім народнім святкам релігійного значення і так з містичної урочистості свята ці перетворилися на звичайні гульбища, а *кормча* — на місце пиятики, *корчму*. В дійсності ж, *кормча* — дуже старовинна, заслужена інституція, куди збиралися всі родом для спільного кормлення, себто споживання святого тіла з належними священнодійствами, благословеннями, освяченнями, урочистими церемоніями у супроводі нестримної веселості, з «плясбою, гудьбою», іграми, скоморохами, перевдяганням у личини звірів... І так ця родова установа розпалась на дві: храм, де лише моляться, і *корчму*, де веселяться.

Щойно написані твердження якнайвлучніше ілюструють самі слова *корм* і *харч*. У наш час вони означають просто собі «продукт споживання». Але походження їх (як і попереднє «*кормча* — *корчма*») тотемне: КОР, ХАР — тіло тотема, що його споживається й таким чином відбувається з'єднання з ним, набирається від нього сили. Акт споживання «*корму*» був у тотемістів актом релігійним, ніколи не забуваймо. А всією церемонією керувала голова роду — мати. Слово для цього спільне — КОР.

І цей незнищений матеріал, мова, до наших днів доніс підтвердження цих думок. Слово *корм-*

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU

2402 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., RO 7-7589

полагоджує справи ВСІХ РОДІВ ПОДОРОЖІ в Канаді, Америці та в цілому світі: літаками, кораблями та автобусами. Поради та полагоджування документів — безплатно.

За інформаціями звертатися українською мовою та з повним довір'ям до представника фірми

п. МАРКІЯНА КОГУТА

Урядові години: від 9 ранку до 6 вечора.
СЕРЕДА, ЧЕТВЕР і П'ЯТНИЦЯ до 9 веч.
СУБОТА до 5 по пол.

чий само вже каже, що за функцію мав «кормчий». Він кормив, годував. Алеж це слово має й інші ще значення: «провідник», «управитель», «керівник». За цими словами йдуть такі, як *кермувати*, *керувати*, *керма*, *кермо* — ціле гроно. І як прозоро видно матриархальну підоснову всіх цих слів!

Але от слово *кормига* вже має на собі наша-рування пізніших епох. Коли первісно воно означало „те, що зносять усі члени до голови роду, а голова вже справедливо розподіляє між усіма“, то для нас це слово набрало значення „гніт“. „Живемо під панською кормигною“. Іншими словами, „зносимо фєвдалові данину, працюємо на нього“. Родовий лад уже згинув, на місці голови роду — фєвдал, поміщик, пан. І слово „кормига“ залишилось у мові, але вже несе зовсім протилежну функцію.

Аж дивно, скільки фалузей людської активності охоплює це універсальне КОР із компаніїю. А це ж ще не все. От уже вмерла людина: її *хоронять*. Це слово знов зраджує тотемну підоснову. „Хоронять“ — це ж відправляють до тотемного джерела, до ХОР (КОР).

Навіть та частина організму, що за її допомогою відбувається процес з'єднання з тотемом, має таку ж назву. Порівняймо три слова: *карк*, *горло*, *жерло*. Це — синоніми з кількома варіантами звучання, по суті того ж самого КР.

А втім, слова *жерло*, *жертви* вводять нас у ще страшніші глибини. Оскільки слова ці в нашій мові існують, то спробуймо заглянути в ті нетрі.

**

Жертви це зовсім не значить „пожадливо хлєпгати“, а значить це „приносити жертву“, „давати божеству свій дар“. Це одне значення. Але одночасно воно й „побожно їсти святість“ (чи іншими словами: божество, тотем). Отже, слово *жертва* це одночасно те, що приноситься в жертву: або люди божеству, або божество людям, щоб здійснилась єдність. Отже й «жертви» — священнодіяти. А священнодій — жрець.

Само слово *жрець*, його кінцівка (*ць*), зраджує, що перше це слово було жіночого роду, що жертву приносила голова роду, мати. На це є багато свідчень із старовини. От, наприклад, у розкопаному на Криті Кносському палаці знайдено печаті, де й зображено сцени жертвоприношень, що їх виконували жриці. Жриця ж зображується із своїм священним символом, дво-сичною сокирою (лябріс — *Labrys*), тим знаряддям, що ним забивали жертву. Вже пізніше, з появою патріархату, цю жрецьку функцію перебрав на себе патріарх-жрець. На його обов'язку — забивати жертву, розподілювати її межі родаками. Жрець має точно усталені приписи. В Біблії дуже багато разів повторено всі деталі жертвоприношення. Геродот докладно описує, як приносили жертву в Єгипті. Навіть у наші часи ця ритуальна формальність збереглась у жидів. Суботню їжу, курку, має зарізати рабин, інакше кажучи, зробити жертвоприношення.
(Далі буде)

Ернест Гемінгвей

(Закінчення)

Зважимо, що в часі другої світової війни американські і більшевицькі підпільники зачитувалися цим твором (Кавли).

Десять років пізніше, 1950 р., Гемінгвей видав нову повість „Через ріку та під дерева”. Цей твір побудований, на думку К. Бейкера, також у формі концентричних кіл. Він вважає цей твір ліричною поемою в прозі. Любов у ньому домінує над всім; любов американського полковника і молодої графині; любов до Венеції і любов до якісної армії. Американський полковник Кентвел, що за першої світової війни брав участь в боротьбі Італії з Австрією, відвідує фронт і під кінець тижня приїздить з Трієсту до Венеції. Тут він захоплюється молодю графинею, італійським мистецтвом, Венецією та клубним життям, випиваючи з графинею чимало вина. Молода графиня полюбила полковника, але про подружжя не думає, бо полковник хворий на ненормальне тиснення крові й на серце. Хвороба може кожної хвилини спричинити смерть. У творі згадано трагічну для американців битву з німцями в Гюртген Вальді. Гемінгвей писав, як і Л. Толстой, що положення на фронті найкраще знають сотники та нижчі чини, а не генерали, що з віддалі трьохсот кілометрів бажають кермувати боєм. П'ятдесятлітній полковник бажав дожити віку улюбій йому Венеції, та не міг аж з надто ригористичних перепон, домовитись з командуванням армією.

Католицька критика назвала взаємини полковника з графинею неморальними. Багато відгуків про твір було негативних.

З огляду на те, що останній твір Гемінгвея „Небезпечне літо” — про боротьбу з биками в Іспанії — нічого нового не вносить для характеристики письменника, ми обговоримо лише твір „Стара людина й море”. Даремне очікувано від Гемінгвея великої повісти про Другу світову війну; він її не дав. Зате дав твір про ловлю великої риби, твір нібито побутовий, коли б це була ловля прибережна. Та це лови самотньої людини на відкритому океані. Слаба своїми силами людина протиставлена невловимим силам природи. Бідний кубинський рибалка Сантіяго, що виїздив уже вісімдесят чотири рази рибалити, утративши помічника, якому батьки наказали кинути людину без щастя, вибрався ще раз у море. Впродовж трьох днів він зловив велетенську 1.500 фунтову рибу, але вернувся додому тільки з її кісткою: акули пожерли його рибу. В обороні своєї добычі утратив усе своє оборонне приладдя, вбиваючи декілька акул. Йому допомагає колишній помічник, перед виїздом на лови; цей же помічник допомагає йому, коли він прибув до берега з кісткою. Змучений ліг він на ліжку, лицем униз, з розпростертими руками, з вивернутими долонями догори. Цей мимовільний хрест — символ його життя. Автор зобразив незвичайно витривалого моряка, який при найбільших

зусиллях залишився без нічого. Та в нього залишилася надія на новий удалий полів. Та знаємо, що одною надією годі довго проіснувати...

Старий моряк, приглядаючись до дрібної птиці на відкритому океані, дивується, що їй, такій слабій, припала доля жити на жорстокому морі. Автор порівнює людину до звірини й великої риби і приходиться до переконня, що людина слаба істота, що в силах і гідності вона уступає звірові. Тільки хитрістю людина перевищує звірину. Твір вказує на те, що одинцем багато не вдієш, що людина змушена реалізувати свої задуми у співпраці з іншими.

„Чикаго Сандей Трібюн” від 7 вересня 1952 р. завважив, що людина в трагічних хвилях залишається сама, як у фізичній, так і в душевній боротьбі. „Нью Стейтсмен енд Нейшен” від 13 вересня 1952 р. писав, що в творі показано терпіння людства. Н. Д'Агостіні („Севені Рев'ю”, літо 1960) хвалить стиль твору, але завважує, що символіка твору — хрест життя — не виникає з нього і тому не природня. Для нас твір символізує життя Гемінгвея і подібних йому „рибалок”.

До характеристики осіб у творах Гемінгвея можемо завважити, що у всіх його більших творах можна віднайти його самого. Риси Гемінгвея є в Джека („Сонце також сходить”), у Генрі („Прощай, зброє”), у Гері Моргані („Багаті й бідні”), в Джордані („По кому дзвін дзвонить”), в Ричарді Кентвелі („Через ріку та під дерева”) і в Сантіяго „Стара людина й море”). В оповіданнях з раніших часів Гемінгвея репрезентований Ніком. Нікова молодість не дуже весела. Це саме можемо сказати і про Джека та Генрі. Із стоїцизмом поєднані Гері Морган, Джордан, Ричард Кентвел і Сантіяго. Крім цього, усім названим тут постатям прикметна відвага. Відвагу вважає Гемінгвей чи не головною вартістю людини. Ніх окрилений жагою пізнати життя, захити його повнотою; пізніше попадає в скептицизм.

Релігійні й патріотичні погляди героя сильно порушені в повісті „Прощай, зброє”. До затрати вартостей приходять герої оповідання „Грач, сестра жалібниці й радіо”, у якому навіть хліб є опіюмом народу. Скрайній ідивідуалізм зазнає удару в творі „Багаті й бідні”. Цей самий погляд висловлений і в творі „Стара людина й море”.

Характеристика осіб не є сильною рисою Гемінгвея. Він звичайно характеризує їх дією, але трапляється, що відмічені риси підрадних персонажів змальовані дуже рельєфно.

Жінки, коли вони позитивні типи, то вони радше жінки-мрії, ось як Катерина Барклі, Марія („По кому дзвін дзвонить”) і молода графиня. Гемінгвей того погляду, що жінка найкраще проявиться в допомозі чоловікові. Мабуть, це мав би бути вплив Франції на Гемінгвея у визначенні ролі жінки. Та є й жінки, що хотіли б добре пожити за допомогою чоловіка, напр.,

Марія в „Багаті й бідні”. Є в нього й енергійна жінка Піляр, хоч і без ширшого світогляду. Маємо німфоманку в Леді Брет та жорстоку дружину Франса Мекамбера, що для власної примхи застрілює чоловіка, маючи при собі готового наслідника.

Гемінгвей згадує багато повій у Парижі, Мадриді, Швейцарії та містах Америки. Сексуальна проблема людини — переважлива і коли Гемінгвей в постаті Ніка нарікав, що в тій справі не дістав від батька належних вказівок, то наче б передчував велике зіпсуття молоді, що прийшло по ньому.

Майже у всіх більших творах Гемінгвея є любовні сцени. Дехто завважує, що вони часом порушують межі пристойности, але ми скажемо, що вони повторюються і що вони не цікаві. Можливо, цим автор бажав зменшити життєву облуду, але це не належний шлях для цієї цілі.

Гемінгвей народився в конгреціональній церкві, а дитину свою охрестив в єпископальній. Герої твору „Сонце також сходить” відвідують церкви в своїх мандрівках. Ми вже згадували, що яскравим релігійним типом є Анзельмо в творі „По кому дзвін дзвонить”, Мабуть, католицизм, французький та італійський, зробив чимале враження на нього, коли він став католиком. Щонеділі він у церкві. Він, мабуть, бажав більше харитативної діяльності від церкви, про що є згадка в творі „Багаті й бідні”. Він віддав свою медаль, яку отримав з нагородою Нобля, церкві Марії, патронки Куби. Знаменне становище до тоталітарних систем. Проти фашизму виступив від самого початку своєї журналістичної діяльності. Як письменник, захоплюється творами Толстого, Тургенева, Достоевського і Чехова, і, мабуть, це знайомство з російськими класиками зацікавило його новою російською політичною системою. Під час еспанської громадянської війни став по стороні республіканців. Його досвід з республіканцями й комуністами в Еспанії був негативний, і тому в повісті, написаній по закінченні еспанської війни, „По кому дзвін дзвонить”, він зобразив їхню діяльність в одній із найжорстокіших картин.

Письменник в своїй істоті — не політична людина. Він повинен прагнути до правди і бути сумлінням нації. Визначний англійський письменник Сомерсет Мом у творі „Підрахунок” (Ментор Букс, ст. 70) пише, що письменник живе більш у світі абстракцій, тому йому й акторові належить яшчий оціночний підхід. Мистців треба оцінювати, беручи до уваги те, що у них почування відіграють більшу роль, ніж у людей інших професій. Бажаєти б, щоб такий підхід застосувати не тільки до Гемінгвея, але й до українських письменників у політичному житті. Тому ми не є прихильниками їхньої активної участі у політичному житті, як це мало місце у Винниченка, Тичини та інших. Вони часом бувають добрі, як репрезентанти готових систем, що мало місце у французькій дипломатії, де гочі на своїх місцях як амбасадори та консули добре заступали свою культуру.

Гемінгвей бував в Італії, Франції, Еспанії, Англії, Туреччині, Китаї та Африці. З любов'ю висловлювався про Африку, із симпатією про росіян. Його герої залюбки читають твори Толстого,

Тургенева, Достоевського і Чехова. У творі „Зелені узгір'я Африки”, як і в окремій статті в „Есквайр”, 1935, Гемінгвей радить читати Л. Толстого „Війну і мир”, „Анну Кареніну” та його оповідання, всі твори Тургенева і деякі Достоевського й Чехова. Толстой притягнув його своїм вояцьким досвідом, як артилерійський старшина на Кавказі і в Севастополі. Поза Шекспіром, якому не бачить рівного, а в нього також помітив вояцькі прикмети, поставив між письменниками найвище Л. Толстого.*)

Гемінгвей писав у „Тренсатлантик Рев'ю” (1924) (Карлос Бейкер на ст. 10), що з жодних творів не навчився стільки, як з творів Джозефа Конрада. Конрад писав, що треба допровадити читача словом до того, щоб він не відчував ситуації твору, а передусім бачив його. Читач повинен собі ясно уявити справу дії, з факту і з місця дії. Письменник повинен промовити до темпераменту читача, повинен зацікавити його. Слово письменника повинно бути багатозначне, охоплюючи явище всебічно. Письменник повинен будити солідарність людини з людиною. Людина повинна щораз більше єднатися із своєю групою, як у праці, так і в радості. Таким чином письменник, вказуючи на згадані складники, стає слугою й добродієм людини.

Гемінгвей — це наче людина ренесансу: він визначний спортсмен, моряк, літун, журналіст і письменник. Здобув чимале військовоє знання. В молодості його вибухова енергія робила його непосидючим. Він завжди прямував до найвищих осягів. Так було як у спорті, так і в ділянці письменства. Він виробився на репортера, говорячи по-французькому, по-іспанському, по-баскському, по-італійському та трохи по-німецькому. Став одним із кращих авторів коротких оповідань та декількох повістей. Е. Гелідей пише (ст. 189), що Гемінгвей — філософський повістяр. Є в нього багато вдумливості, і вдумливість також потрібна, щоб оцінити його творчість. Він умів працювати дуже нагально; наприклад, над закінченням „По кому дзвін дзвонить” він працював безупинно 96 годин, не виходячи з дому (Кавлі, ст. 58).

Дати появи його творів вказують на те, що його творчість зовсім не приходила легко. Шість тижнів забрав йому плян повісти „Сонце також сходить”. П'ять місяців писав цей твір. Рік працював над „Прошай, збоє”, а півтора над „По кому дзвін дзвонить”. Шойно через десять років появилася його повість „Через ріку та під дерева”.

В порівнянні з його знаменитим попередником, Марком Твейном, бракує йому гумору. Зате є в нього сатира та іронія. Загально визнають, що він написав найкращу джазову повість „Сонце також сходить”.

Гемінгвей писав в одному місці, що закінчення дії не цікаве. Всі його більші твори змістом трагічні, або близькі цьому. Близькі трагізмові — „Сонце також сходить” і „Стара людина й море”. З цієї причини названо Гемінгвея письменником трагедій (Бейкер, ст. 98). Цим він підтвердив М. Джозефсона, що „перевага зла, життєві турботи від наймолодших років, відзеркалились в амери-

*) Гемінгвей славив Л. Толстого, мистця, а не ідеолога. В. Б.

канській музи". На початку Гемінгвей вказував на насильства в природі та житті людини. Інстинкти людини спонукують її до насильства. Статевий інстинкт, на думку Гемінгвея, стає осередковою силою в житті людини. Він є причиною зла й добра. Він є причиною багатьох турбот молоді, але й пізніше його вплив на життя великий. Цей інстинкт поєднаний з любов'ю. Війна і любов стали підставними темами Гемінгвеевої творчості. Гемінгвей — письменник доби жорстоких воєн. У нього людина часто потрапляє в безвихіддя, опиняється без рятунку, нічим не завинивши. Таке майже з усіма його героями. Він бачить поведінку людей під тиском. У цьому грає чималу роллю страх. Гемінгвей завжди славить добрі прикмети людини: честь і славу.

Критик Мелкелм Кавлі вважає, що Гемінгвей такий великий як і Марк Твейн. У зацікавленнях людською поведінкою він нагадує нам письменницю Джейн Остен (Д. Шворц). Він близький Годзернові. Бейкер порівнює Гемінгвея також з Годзерном, додаючи ще Мелвила (ст. 123). Із Стівенсоном та Томою Гарді порівнює його Роберт Пен Ворен. А. Казен порівнює з Торо і заявляє, що Гемінгвей — „один з найбільш цікавих письменників в історії американської літератури". Л. Фідлер пов'язує його з Вулфом і Фокнером. Гемінгвей не проголошував ідеологій. Беручи зразок з творів Фльобера, С. Кейна, Дж. Конрада, Л. Толстого та І. Тургенева, дійшов до власного стилю, який вирізняє його між усіма американськими письменниками. Він відзначається конкретністю і сконденсуваням. Це сконденсування іде так далеко, що деякі твори роблять враження загадок. Гемінгвей поклонявся богині краси і їй передусім бажав служити у своїй творчості. У своїх творах виявився не абияким мистцем і здобув собі ними місце у світовій літературі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. The Short Stories by Ernest Hemingway. The Modern Library New York, 1938.
2. Ernest Hemingway, The Sun also Rises. A Bentam Giant. New York, 1954.
3. E. Hemingway A Farewell to Arms. A Bentam Giant. New York, 1954.
4. E. Heminkway. For Whom the Bell Tolls, Ch. Scribner's Sons. N Y. 1940.
5. E. Hemingway. A Death in the Afternoon. Ch. Scribner's Sons N. Y. 1932.
6. Hemingway. Green Hills of Afrika Ch. Scribner's Sons. N. Y. 1935.
7. E. Hemingway. To Have and to Have Not. Ch. Scribner's Sons. N. Y. 1937.
8. E. Hemingway. Across the River and into the Trees. Ch. Scribner's Sons. N. Y. 1950.
9. E. Hemingway. The Old Man and Sea. Ch. Scriber's Sons. N. Y. 1952.
10. E. Hemingway. The Dagerous Summer („Life") Ch. Snribner's Sons. N. Y. 1952.
11. Carlos Baker, Hemingway, the Writer as Artist. Princeton Univ. Press, 1952.
12. The Hemingway. Reader by Charles Poore, Ch. Scribner's Sons. N. Y., 1953.
13. Ernest Milton Haliday Narrative Technique in the Novels of Hemingway, 1950.
14. Ray B. West Jr. The Short Story in America. H. Regnery Co., Chicago, 1950.
15. „The New Yorker", May 13, 1950: Lilian Ross, Profiles.
16. „America" (N. Y.), Nov. 23, 1940. „For Whom The Bell Tolls".
17. „New Statesman and Nation", Sept. 13, 1952. „The Old Man and the Sea".
18. „Chicago Sunday Tribune", Sept. 7, 1952. „The Old Man and the Sea".
19. „Catholic World", Jan. 1941. „For Whom the Bell Tolls".
20. Philip Young, Ernest Hemingway, Rinehart & Co., New York, 1952.
21. Forms of Modern Fiction. Edited by William O'Connor. Minneapolis, 1948.
22. Rene Wellek and Austen Warren. Theory of Literature. J. Cape, London, 1949.
23. John Atkins, The Art of Ernest Hemingway. Roy Publishers, N. Y., 1953.
24. Charles A. Fenton. Apprenticeship of E. Hemingway. Farrar, N. Y. 1954.
25. Sherwood Anderson. Wineburg, Ohio. The Viking Press, 1931.
26. The Emporia State Research Studies. The Kansas State Teachers College. The World of Ernest Hemingway by G. D. Wyrich, September, 1953.
27. W. Somerset Maugham. The Summing up. A Mentor Book, N. Y., 1954.
28. Great Essays, Pocket Books, Inc. 1953 (W. James. The Energies of Men).
29. N. D'Agostino. The Later Hemingway (Sewanee Review, Summer 1960).
30. Milt Machlin. The Personal Hell of Ernest Hemingway. Paperbask Library, (New York, 1962).

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

і даємо

безплатну цілорічну обслугову печей
усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

СТЕЖКАМИ ДЯДЬКА ЛЕВА

Бувальщина, учасником якої довелося бути авторові повісти „Леся”

Вникаючи в подробиці Лесиної самотньої творчості, досліджуючи джерела її неповторної „Лісової пісні”, я звернув увагу на одне цікаве місце в її листі до матері. Лист датований 20 грудня 1911 року, писаний в Хоні, поблизу Кутаїсі. Леся тількищо закінчила свою драму-феєрію, почувала себе розбитою, втомленою, „ніби... мішки носила”. Відкидаючи „імпульс від Гоголя”, який, за твердженням матері, ніби відчувається в „Лісовій пісні”. Леся Українка каже, що з дитинства держала в умі тую Мавку, що зачарував її цей образ на все життя. „...Я в Колодязнім місячної ночі бігала самотою в ліс (ви того ніхто не знав) і там ждала, щоб мені привиділась Мавка, — зізнається вона. — І над Нечімною вона мені мріла, як ми там ночували — пам’ятаєш? — у дядька Лева Скулинського...”

„...у дядька Лева Скулинського”. Це й привернуло мою увагу. Справа у тому, що урочище Нечімно, про яке згадує Леся, лежить на околиці Скулина — невеликого поліського села колишнього Ковельського повіту.

Скулин — Скулинський... Що це: справжнє прізвище? В такому разі нам буде відомий прототип одного з головних героїв „Лісової пісні” — там теж „дядько Лев”; чи, може, звичайне означення місця мешкання якогось знайомого Косачів?.. Тоді чому з великої літери? Друкарська помилка? Ні, в оригіналі Лесиною рукою написано так само... Отже, прізвище. Отже, „дядько Лев” з „Лісової пісні” і є той самий „дядько Лев Скулинський”, у якого колись ночували Косачі.

На Волині дуже рідко зустрічаються прізвища, які б походили від назви села чи міста, Там більше — за родом занять або за якоюсь іншою прикметою... Як бути? Треба перевірити, уточнити. Адже цікаво, зрештою, через піввіку взнати, хто справжній прототип дядька Лева з „Лісової пісні”.

До Скулина я добрався опівдні. В сільській раді ні голови, ні секретаря не було.

— Скажіть, чи є у вас Скулинський? — звернувся я до жінки, що лишилась на хазяйстві.

— Аякже, — здивувалась вона. — Всі ми Скулинські.

Саме цього я найбільше боявся. Цього і, звичайно, іншого:

— Скулинський? Ні, такого в нас не значиться.

У роздумах я скоротав ніч, вирішив, що б то не було, вранці виїхати в Нечімно, хоч подивитися його, поблукати місцями, які так зачарували Лесю.

...Нечімно! Я зіскочив з воза, оглянувся. Де ж знамените озеро? Озеро з хвилястими берегами, озеро, в якому не дістати дна, озеро, на якому колись раннього літнього світанку Леся і її брат Михайлик рвали жовті й білі лілеї?.. Озера я не бачив.

— Там же воно, за кущами, — сказав візник. — Йдіть прямо і вийдете.

Коли б зараз, через кілька років, мене спитали, що я бачив тої миті, коли вперше опинився на озері, я відповів би: тишу. Так, насамперед я побачив тишу. Вона була голубувато-зеленого кольору. Нечімно — одне з рідкісних у наші часи місць, де не чути пострілів на зорі, де якщо і шкодить браконьєр, то рідко. Сама природа подурбувалась про його захист — заховала далі від людних місць. оточила непрохідними лісами, заростями. Та й відому тут легенду про те, що той, хто прийде до урочища із злими думками-намірами, буде або затягнутий трясовиною, або залоскотаний русалками, — легенду цю, по-моєму, створила теж природа, аби застерегти людей від нерозумних вчинків.

..Вранці зібрався від’їжджати із Скулина.

Ми сиділи з головою колгоспу на ганку, чекали машину. День видався ясний, безхмарний. Напередодні почався сінокіс, і до терпкого смолистого запаху сосен долучався духмянний аромат трав. Село здавалося безлюдним — на світанку всі пішли на луги, на ферми.

Раптом я почув якісь звуки.

— Чуєте? — насторожився я. — Десь грають.

— Так, грають, — підтвердив голова. — Є тут у нас один старий....

...Тихін — так називали старого — жив майже поруч із сільрадою. Коли ми зайшли, він сидів у „чорній” половині хати. Перед ним на ослінчику лежали дуже схожі одна на одну сопілки. Їх було, мабуть, з тридцять. Тихін перебирав їх загрубілими, слухняними пальцями, клав на коліна і, вихопивши із жаровні розпечену прутину, мистецьки пропалював у сопілці дірочки. Дірочки були малесеньки, акуратні — в рядок.

Ми привіталися, але відповідь почули не відразу. Спочатку лягла на купку ще одна готова дудочка, а вже потім піднялися на нас вицвілі очі. Дідусь був сухий, шуплий.

— Здрастуйте, — відповів м’яким, глухуватим голосом.

— Майструєш? — запитав голова.

— Майструю.

— А до тебе ось чоловік. Здалеку.

— Коли з добром, то сідайте, — запросив Тихін.

Голова незабаром пішов, і ми зі старим лишились на самоті.

— А давно ви їх робите, діду? — щоб продовжити розмову, запитав я.

— Хе! Давно. Літ, певне, з півсотні. Ще як пастушком у Левка Кукохи був та й навчився... Давно. Пасем, бувало, в Нечімному, то він все майструє, все майструє... Добрий був чоловік Левко, любили його усі. Співучу мав душу. А що вже знав всякої всячини...

Розмова все більше захоплювала Тихона.

— То був чоловік! Землю знав, як свої п'ять пальців. Один пан кожне літо їздив до нього. І з дітьми приїжджав.

— Приїжджав, кажете? — перепитав я, все ще не вірячи почутому. — А як звали його, як прізвище того пана? — Я, мабуть, дуже хвилювався, тому що Тихін глянув на мене підозріло, а все ж відповів:

— Косачем звали, — сказав. — Здається, Петром...

У мене дух перехопило. Я піднявся. От так несподіванка!

— Як, ви сказали, прізвище Левкове?

— Кукоха. Левко Кукоха.

І він повідав про велике життя хлібороба. Левко був бідняком. Земля в нього яка? Пісок-пісок. Але він і пісок той любив. Природа наділила Левка рідкісним даром розуміти її. Ніхто в селі — та й околицях краще нього не міг вгадати погоду, ніхто так не знав властивостей трав і квіток, як знав їх Левко. Але над усе захоплювала його музика. Музика лісів і гаїв, музика сонця, праці. Він міг годинами віддаватися їй. В інші часи з нього, напевне, вийшла б знаменитість...

Кожного літа Левко наймався пасти худобу. Тільки так він міг прожити. Громада годувала пастуха, одягала, вона була для нього і сім'єю і рідним домом. Від тепла до тепла був Левко або в полі, на пасовиську, або в лісі, лише зрідка навідуючись до села.

На той час, коли приїжджали до Скулина Косачі, Левко батракував у місцевого батюшки. Там вони познайомилися, тоді, мабуть, і зародилося у гостей бажання відвідати Нечімне.

— Що ж було далі? — запитав я Тихона.

— Помер Левко, — відповів старий. — Перед самою війною помер.

Він подумав, дивлячись перед собою, і промовив фразу, яку, очевидно, повторював часто: — Добрий був чоловік...

Він не знав, цей старий Тихін, що він теж „добрий чоловік”. Він зберіг у своїй старіючій пам'яті цінні для нас спогади. Він любить землю. Саме такими захоплювалася Леся Українка. Таких брала, як образи до своїх творів.

(„Літературна Україна” 2. 8. 63. Київ).

„Прізвище заарештованої: Косач Лариса“

Постійний поліцейський нагляд, сваволя цензури, допити жандармів — усе це пізнала на собі Леся Українка. Ув'язненою царизмом вона була все своє життя. Вона так себе і називала — „однією російською ув'язненою”. Бо ув'язненим був народ.

Ось перед нами документ: повідомлення начальника Головного управління у справах друку. Датований цей документ 11 жовтня 1903 року. „В наслідок представлення від 4 червня цього року за № 290, повертаючи при сьому рукопис на малоросійському нарідчї під заголовком:

„На крилах пісень, збірник творів Лесі Українки”, Головне Управління у справах друку повідомляє Ваше Висородіє, що означений твір може бути дозволений до друкування після вилучення з нього двох віршів під заголовками: 1) „Жертва” і 2) „Одержима” і місць тексту на сторінках 73—93, 100, 102, 103, 105, 108, 114—117, 130, 132, 142, 150 і 151, відзначених синім олівцем”.

Документи, знайдені у Центральному державному архіві УРСР, розповідають про мужність та незламність поетеси, про те, як її не могли залякати ні погрози, ні навіть арешт.

Так, 17 січня 1907 р. Леся Українку було заарештовано. Жандарми вдерлися на квартиру серед ночі. Все тут було перевернуто — царські посіпаки шукали документів, які свідчили б про зв'язки Лесі Українки з революціонерами-марксистами. Нічого не знайшовши, жандарми все ж привели її у Либідську поліцейську дільницю м. Києва. Помічник пристава Павленко, який проводив обшук, заповнив картку „Справи”:

„Відомості про особу, обшукану о 12ї години ночі 17 сього січня 1907 р.

Прізвище, ім'я та по батькові: Косач Лариса Петрівна. Звання: дворянка, дочка дійсного статського радника. Літа і віроісповідання: 35 років, православна.

Причина обшuku: за розпорядженням Начальника Київського Губернського Жандармського Управління.

Чи заарештовано обшуквану особу: заарештовано. Якщо так, то куди відправлено для тримання під вартою: в Либідську поліцейську дільницю м. Києва.

Підпис обшукваного: Лариса Петрівна Косач.

Обшук проводив: (підпис) Помічник пристава Павленко”.

Царські слідчі казалися, намагаючись вирвати в поетеси хоч одне слово зізнання. Та даремно. Леся Українка не сказала нічого.

В архіві залишився документ про те, що царські слідчі, так нічого і не добившись від поетеси та її сестри Ольги, вимушені були випустити Леся Українку з-під арешту. На ньому штамп начальника Київського охоронного відділення. Вказано дату: 18 січня 1907 року. Далі ми читаємо таке:

„В. Терміново.

Секретно.

Прошу утримуваних при ввіреній Вам дільниці Ларису і Ольгу Петрових Косач з одержанням сього з-під варті звільнити.

За начальника відділення

Підполковник... (підпис нерозбірливо).

Пристав Либідської дільниці”.

Царські сатрапи намагалися зламати волю великої поетеси, задумити її слово — гострою крицю, та Леся Українка жодного разу не скибила, не здригнулася, не схилилася перед ворогами.

І на весь світ гукала: хай згине цар!

(„Літературна Україна”, 2. 8. 63. Київ)

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати “Нових Днів”, то повідомте вчасно — спинимо висилання.

ШТУРМ ЧЕРВОНОЇ ПЕЧЕРИ

В сиву давнину печери давали людям надійний притулок і захист від стихійних сил природи. Пізніше вони також стали місцем, де відправлялися релігійні культу. На більш високих ступенях розвитку матеріальної культури люди навчилися споруджувати зручні й міцні будівлі, і печери були остаточно залишені ними.

Наукове дослідження печер почалося разом з розвитком будівництва гідротехнічних споруд та шахт. Гірничі інженери та гідрогеологи взялися за вивчення діяльності будівника природних палаців — підземної води. Адже лійки й улоговини, провалля та колодязі, печери та шахти в товщі вапняків, доломітів, гіпсів, кам'яної соли — все це робота води. Потрапляючи в надра гірських масивів, атмосферичні та річкові води проторовують величезні підземні річища. Річки іноді вириваються на поверхню на значних відстанях від свого верхів'я у вигляді могутніх джерел — воклюзів. Такими, наприклад, є джерела в Україні: Кипуча Криниця в Донбасі, Безодня на Поділлі, Аянське, Карасубашинське та Скельське джерела в Криму.

Процеси розчинення та розмиву порід з формуванням різноманітних підземних порожнин одержали назву карстових. Карстові порожнини досліджуються не заради одного лише наукового інтересу, нерідко вивчення підземної порожнини допомагає розв'язати проблеми води там, де її не вистачає, налагодити експлуатацію родовищ корисних копалин, обрати місце для гідроелектростанції, запобігти зсувам. Карстові процеси — дуже складне явище природи, і вивчати його треба зусиллям спеціалістів з різних галузей знання.

У 1958 році з метою всебічного вивчення карсту України і в першу чергу гірського Криму була створена комплексна карстова експедиція Академії наук УРСР. До складу її увійшли польові загони інституту мінеральних ресурсів, геофізики, гідрології та гідротехніки, археології та зоології. Одним з найцікавіших об'єктів робіт експедиції стала Червона печера, розташована в Криму, на західному схилі Довгоруківського гірського масиву, біля села Перевальне.

Червона печера складалася, як було відомо, з двох відокремлених печер — Ісль-Коба (Вітрова) та Харанлих-Коба (Темна). В кінці нижньої Темної печери з-під скелі виривається могутнім потоком підземна річка, яка через кілька десятків метрів знову зникає під склепінням галерії.

Перші відвідання Червоної печери не відповіли на основні питання, які поставила перед собою експедиція: як залягають підземні води, утворюють вони єдине дзеркало чи цілу систему відокремлених водоймищ?

Спортсмени-спелеологи показали нам новий лаз — вузьку трубу, що прорізала товщу порід. Лаз привів нас до великої Академічної зали, а потім до підземної річки, нікому ще не відомої. Ми назвали її Новою.

ШТУРМ ЧИ ОБЛОГА?

Під землею ми відразу зустрілися лицем в лице з примхами підземної гідрогеографії. Наприклад, що являє собою Нова річка? Продовження чи своєрідне верхів'я іншої підземної річки — Старої? З'ясувати це без проведення кропітких топографічних робіт здавалося неможливим. Але в нашому арсеналі були різні методи. І один з них — це метод фарбування. Півкілограма флюоресцеїну, сильно діючої, але зовсім не шкідливої фарби, були скинуті у воду Нової річки. Через деякий час вода Старої річки та багатьох джерел, що були з-під землі, стала яскраво-зеленою. Зв'язок окремих ділянок підземної річки встановлено. Але цього було замало для висновків.

...І почалася червонопечерна страда. Шахтний загін експедиції разом з туристами-спелеологами міста Симферополя Олексієм Прибиловським, Геннадієм Пантюхіним, Інною Балукуїною крок за кроком розплутував складну систему «старої», не дослідженої, але добре відомої туристам частини Червоної печери. Минали дні, з них склалися тижні й місяці. Виявилось, що Червона печера — це складна шестиповерхова система порожнин довжиною більше двох кілометрів.

Надзвичайно цікавий температурний та вітровий режим цієї частини печери. Її нижні поверхи характеризуються низькими температурами повітря (від -5° до $+9^{\circ}$), а верхні більш високими та сталими ($+11^{\circ}$ — до $+14^{\circ}$). Тому між поверхами в печері завжди дме легенький вітерець, спрямований влітку з глибини печери до нижнього входу, а взимку — до верхнього. Повітря в печері завжди чисте, але майже на сто відсотків насичене вологою.

Багато цікавих спостережень було зроблено в старій частині печери. Але дедалі більше зацікалював дослідників таємничий сифон в кінці Нової річки. Чи є у нього продовження?

Жовтнева тьмяна ніч 1958 року принесла розгадку. Аквалангіст Михайло Єфімов, а потім один з авторів цих рядків пірнули під скелю в холодну воду і через десяток метрів випливали на поверхню підземного озера, довжиною майже 100 метрів. За озером починалася галерія, по підлозі якої водоспадами котилася підземна річка. Розвідка цієї частини печери показала, що підземний світ Криму тільки починає відкривати людині свої таємниці. Величезні залі, завалені брилами вапняку завбільшки у триповерховий будинок, справжні підземні каньйони із стрімкими 40-метровими стінками, і всюди — вода: ціла низка озер та підземна річка з холодними, прозорими хвилями. Ми назвали цю частину Червоної печери Засифонними галеріями.

Куди ведуть ці галерії? Чи є й тут шість поверхів? Коли зформувалися ці величезні порожнини? Питань виникло так багато, що ми зрозуміли: тактика короткочасних «штурмів» Черво-

ної печери невеликими загонами непридатна для дослідження Засифонних галерій. Потрібна пляномірна облога. І ми почали готуватися до неї. В Академпостачі тільки руками розводили, коли читали наші замовлення на гумові човни, гідрокостюми, акваланги, телефонний дріт, капронову вірвовку, карабіни та багато чого іншого. Без цього спорядження даліше дослідження Червоної печери було неможливим.

Засифонний хід доступний протягом лише кількох місяців на рік. Невеличко дощу на пла-то, танення снігу досить, щоб рівень води в печері за півдоби підвищився на кілька метрів. Підземні палаци перетворюються на пастку, звідки немає виходу. Стало ясно, що самі науковці не зможуть провести весь комплекс необхідних досліджень. Їм потрібні надійні помічники: альпіністи, аквалангісти, туристи, ентузіасти нового виду спорту — спелеології.

28 жовтня 1958 року ми вважаємо днем народження нашої експедиції, секції спелеології і днем другого народження Червоної печери.

ЗА ПОРОГОМ НЕВІДОМОГО

Дослідження Засифонного ходу в 1959 році велось з табору, розташованого на поверхні 400 метрів вузьких лазів. Перший сифон, підземні озера — все це треба було подолати, щоб вийти на рубіж досліджень. Шлях до місця роботи забирав 4-5 годин. Треба було переходити до створення підземних таборів. Досвіду в таких справах у науковців СРСР ще не було. Почали з малого: одну, потім дві і нарешті чотири доби під землю провели Владлен Гончаров, Геннадій Пантюхін, Михайло Цимбал, Юрій Полканов. Спальні мішки стають вогкими, швидко псуються продукти, але жити й працювати можна! — такий був висновок.

А працювати було над чим. Якщо в 1958 році вважали, що загальна довжина Червоної печери становить 2,350 метрів, то дослідження 1959 року «збільшили» її на 1,625 метрів, 1960 — на 1,042 метри. 1961 року на 2,294 метри... Труднощі зростали ніби в геометричній прогресії: другий, потім третій та четвертий карстові сифони, величезні каскади висотою до 20 метрів, грандіозні завалля вапнякових брил з галерії Мовчанки, плутанина вузьких лазів у Лабіринтовій залі, майже до склепіння затоплені водою галерії Аквалангістів...

На кінець 1961 року вже можна було зробити деякі висновки щодо геологічної історії Червоної печери та її будови. Найцікавішим було те, що складена схема руху суперечила всім існуючим теоретичним уявленням! Досі ми були впевнені, що ґрунтові води рухаються з центра Довгору-ківського гірського масиву до його периферії. Тепер ми знали, що все відбувається навпаки: води спрямовані з периферії до центра — Червоної печери. Краплі збігаються у струмки, струмки — в потоки, а потоки створюють таємничу підземну річку, яка, використовуючи тріщини в породах, пракадає собі річище й виходить на західному краї масиву у вигляді численних джерел.

Але вода не тільки руйнує: затамувавши по-

дих, входили ми до підземних палаців, „збудованих” нею. Вода розчиняє солі карбонату кальцію і несе їх на великі відстані, поки не змінюються умови (температура повітря та води, парціальний тиск вуглекислого газу в повітрі тощо) і солі не випадають з розчину. Саме вони створюють фантастичне оздоблення підземних палаців. Ми бачили складні візерунки кам'яних килимів, розстелених на підлозі печери; бачили велетенські бурульки сталактитів, які звисали зі склепінь; назустріч їм піднімалися з підлоги сталагміти, і, зростаючись, утворювали справді казкову колонаду. На стінах печери розквітали кам'яні квіти, а в прозорих озерах формувалися дивовижні печерні перлини...

За всією цією красою ховаються складні фізико-хімічні процеси, які ще чекають своїх дослідників. Адже мінералогія печер Криму зовсім не вивчена — тут усе ще попереду.

Поступово почало прояснюватися і найбільш «темне» питання в історії Червоної печери — проблема її віку. Тут вирішальне слово належало науковцям палеозологічного та зоологічного загонів. Дослідження кісток викопних тварин та їх аналіза за колагеновою методою прожарювання, запропонованою членом - кореспондентом АН УРСР І. Г. Підоплічком, дозволили аспірантові Інституту зоології АН УРСР Георгію Бачинському встановити, що давніші кістки копитних та невідомої досі різновидности печерного ведмеда, знайденої на п'ятому та шостому поверхах Червоної печери, належать до кінця пліоценного віку та початку антропогенного періоду.

Добре збігаються з цими даними висновки зоологічного загону, керованого найкращим знавцем печерної фауни СРСР професором Я. А. Бірштейном.

Ближчу до сучасності історію Червоної печери з'ясували археологи. У VII-VI століттях до нашої ери, коли в передгір'ях Криму зформувалася оригінальна кизил-кобінська культура. Червона печера використовувалася людиною з культовою метою. Після перерви у кілька віків у II-IV століттях нашої ери вона знову відвідується людиною: саме тоді в її Археологічному кільці було створено склад майна. Нарешті в печері та її найближчих околицях були виявлені численні знахідки часів середньовіччя. Всі ці матеріали дають змогу вписати нові сторінки в історію заселення Криму і значно підносять роллю Червоної печери як пам'ятки культури.

«ЗЕМЛЯ! Я — НАДРА!»

З настанням осінньої повені всі ми — і науковці і спортсмени — з великим жалем припинили дослідження. Що буде далі? Куди поведуть нас підземні галерії? Ми розв'язували одні питання, а на зміну їм виникали десятки і сотні нових...

І ось настало літо 1962 року. Воно ознаменувалося тим, що ми зовсім несподівано одержали серйозну підмогу — в Криму зібрався І. Всесоюзний зліт спелеологів. 100 його учасників пройшли курс теоретичних та практичних занять на Ай-Петрінському масиві. Позаду у них — самостійні дослідницькі маршрути, які завершилися відкриттям

НОВІ ДНІ, ЖОВТЕНЬ, 1963

47 невідомих раніше карстових порожнин. Позаду й навчально-науковий спуск на глибину 246 метрів в одну з найбільших карстових шахт країни. Тепер вони разом з нами йдуть на рішучий штурм Червоної печери.

Ущелина перед печерою нагадує військовий табір. Один за одним, точно за розкладом вглиб масиву йдуть робочі загони. Телефонний дрот зникає в темному отворі печери. Через дві доби встановлено зв'язок з дальшою її частиною. Спальні мішки, провіянт, наукове та альпіністське спорядження надійно упаковано в гумові мішки. Тепер у нелегку путь вирушають допоміжні загони, які повинні розбити під землею намети для двох штурмових груп. А ще через добу під землею зникає штурмова десятка, що складається з найкращих спортсменів — кримчан Віктора Гуменюка, Геннадія Пантюхіна, Вадима Душевського, Ігоря Черниша, москвичів Володимира Андрєєва, Володимира Мороза та Михайла Ейгеля і науковців кандидата геолого-мінералогічних наук Віктора Дублянського, кандидата фізико-математичних наук Володимира Ілюхіна та інженера Євгена Штенгелова. Через 18 годин телефон сповістив: „Я — Надра. Обидва загони вийшли на рубіж штурму. Все гаразд”.

...Почалися дні без сонця й ночі без зірок. Крок за кроком пробивалися штурмові загони вперед, пірнаючи в сифони, долаючи багатометрові водоспади. Допоміжні загони, відпочивши, взялися за виконання наукової програми гідрологічного, мікрокліматичного, зоологічного вивчення вже відомої частини печери. Як самостійний загін діяла невелика група московських аквалангістів, перед якими керівництво експедиції та Всесоюзного зльоту спелеологів поставило нелегке завдання: вперше в СРСР провести дослідження і підводну топозіомку цілком затоплених водою галерій.

128 годин пробули під землею штурмові загони. 3939 нелегких метрів пройшли вони з гірським компасом та екліметром у руках. Нарешті телефон з-під землі сповістив: „Головна галерія закінчується велетенською залюю, усі ходи перекриті щільними завалами. Бокові ходи закінчуються вузькими щілинами, затопленими водою. Зв'язок припиняємо. виходимо на поверхню”.

Так закінчилася п'ятирічна облога Червоної печери. За цей час вона „виросла” майже вп'ятеро — з 2360 до 11250 метрів. Тепер вона вийшла на перше місце в СРСР (знаменита Кунгурська печера має в довжину 4600 метрів) і на дванадцяте місце в світі.

А втім, ставити останню крапку у вивченні Червоної печери ще рано. До шахти Провалля на поверхні Довгорукувського масиву, звідки, як це переконливо доведено досвідом з фарбуванням води, надходить значна частина живлення підземної річки, залишилося ще півтора кілометра. Чи є на цій відстані прохідні для людини залі? На це питання повинні відповісти геофізики, які в нинішньому році почнуть „вислухувати” печеру з поверхні. А якщо проходить є? Тоді буде ще один штурм.

Нові фактичні дані, одержані при дослідженні

Червоної печери, мають принципове значення для перегляду старих теоретичних положень, для створення інших, імовірніших узагальнень. Червона печера — це вдалий об'єкт для створення першої в СРСР експериментальної бази наукових досліджень карстових явищ. Та відкриті підземні палаци треба не тільки вивчати, але і охороняти як унікальне творіння природи. Найшвидша реалізація постанови Президії Академії наук УРСР про створення карстологічної станції „Червона печера” та рішення Кримського обласного виконкому про оголошення її заповідником — ось шлях використання Червоної печери в інтересах народу.

(„Наука і життя”, ч. 3, 1963, Київ)

В. МІЗІН, науковий співробітник Дніпропетровського історичного музею.

Кам'яні баби

Історія нашої Батьківщини дуже цікава і змістовна. Вона відбилася у багатьох оригінальних пам'ятниках матеріальної культури. До них належать кам'яні стели із зображенням людей — так звані кам'яні баби. Тепер їх можна побачити в колекціях музеїв або просто в степу. Найбільша колекція кам'яних баб зберігається у Дніпропетровському історичному музеї. Її зібрав у свій час відомий історик академік АН УРСР Д. І. Яворницький.

Спорудження і встановлення кам'яних баб на курганах, насипаних над похованими, відносяться до різних періодів. Найдавнішими вважаються антропоморфні (людино - подібні) доскітські стели часів пізньої бронзи. Вони були виявлені у південній частині України і в Румунії, тобто в місцях, де ще в доскітські часи мешкав найдревніший з відомих нам народів — кімерійці.

Дуже цікавою є стела, знайдена у 1862 році в Наталівці (околиця міста Запоріжжя). На ній схематично зображено воїна, який у правій зігнутій руці тримає сокиру, у лівій — лука. Між ними третій предмет — булава з кулястим навершям на короткому держаку. Воїн підперезаний поясом. Зброєю того ж типу зображено на стелі, що була знайдена в околиці міста Симферополя. На зворотному боці наталівської стели рельєфом позначено лопатки, спинний хребет та ребра воїна.

Деяко простішими є стели, також знайдені в Криму, біля городища Тірітаки (одного з міст колишньої Боспорської держави): одна із зображенням чоловіка, друга — жінки. Предмети, зображені на кам'яних бабах, відносяться до часу пізньої бронзи, що свідчить про їх передскітське походження. Пізніше тірітакські стели використовувалися як будівельний матеріал: їх було знайдено в основі владок споруд, що відносяться до V століття до нашої ери.

Другою не менш цікавою групою антропоморфних стел є кам'яні скульптурні зображення воїнів, залишені нам скітами, — народом, що населяв українські степи від Дунаю до Дону. На стелі, яку знайдено в Любомирівці, плоскуватим

рельєфом, а подекуди поглибленими лініями зображено чоловіка із зброєю, що стоїть на гранітній плиті. Його очі зроблені у вигляді двох поглибин, рельєфом оконтурено ніс і горизонтальною лінією позначено рот. У правій руці, зігнутий у лікті, він тримає ритон — зігнутий ріг. Ліва рука, теж зігнута, лежить вище пояса. Зверху навскіс звисає меч-акінак з овальним навершям на рукоятці і закругленими внизу ножами. На інших скітських кам'яних бабах є зображення бойових сокир. Крім вказаної зброї скіти володіли ще панцирем, який зображений на стелі, що зберігається в Краснодарському музеї.

До якого ж часу вони відносяться? Вчені-археологи установили, що ці кам'яні баби поставлені в ранньоскітському періоді (VI—V ст. до н. е.). Ця думка підтверджується тим, що стела, яка тепер експонується в Жданівському музеї, була знайдена у скітській могилі IV століття до нашої ери.

Найпоширенішими є кам'яні баби, залишені тюркомовними кочовими племенами печенегів, половців та іншими. Вони зібрані в межах Дніпропетровської, Запорізької та Херсонської областей. Серед цих знахідок переважають половецькі кам'яні баби XI—XII століть. Вони дещо відрізняються від раніше описаних: це переважно великі, добре виконані з вапняку й пісковика скульптури воїнів і жінок, можливо, з портретною схожістю. Чоловіки зображені, як правило, з довгими вусами, на голові — шолом, з-під якого на плечі звисають коси. На погрудді навхрест звисає військово-спорядження. Жінки зображені на весь зріст, у довгому, нижче колін, одязі з художньо оздобленими полами і рукавами, на шії — в два-три ряди намисто, у вухах — сережки у вигляді знака запитання. Голови їх прикрашають коси. іноді вони спущені на спину, а голова покрита капелюхом з полями. У тюркомовних народів стели як поховальні пам'ятники зберігалися аж до XIX століття. Відомо, наприклад, що башкири на кладовищах ставили пам'ятники у вигляді кам'яних баб, тувінці — обтесані з каменю або дерева зображення померлого.

(*"Наука і Життя"*, ч. 6, 1963. Київ.)

Від редакції: Фото одної з кам'яних баб видрукуване на першій стор. обкладинки „Нових Днів” ч. 160 (травень, 1963)

«ГУМОР І САТИРА»

„Пізнай себе, то пізнаєш світ” — сказав Сократ. І здається, що так мало потрібно, щоб пізнати світ. Вибачте, що починаємо з філософії, і напевно скажете — що спільного має філософія Сократа з гумором і сатирою Миколи Понеділка, а ще до того з його новою платівкою? Не так легко пізнати себе, подивитися збоку на себе чи зрозуміти правду про себе, бо не все вона є приємною. Ми хочемо бачити себе непомильними, безгрішними, геніальними, великими, наймудрішими, діла ми довершимо унікальної важливості і т. д. Чим більше ми закохані в себе, тим скоріше летимо стрімголов від того ідеалу, яким ми себе уявляємо. І наші „великі діла” малесень

кі, а ми не дуже аж такі ідеальні в нашому щоденному житті, у громадській роботі чи в політичній діяльності. Не вірте, то прошу прослухайте платівку Миколи Понеділка.

Микола Понеділок добрий обсерватор, він гострими мазками увінтує комічні ситуації „геніальних” потягнень усякої діяльності. Ну, візьмім хоч би гумореску „Не аплодують”. Чи треба далеко шукати? Таки на наступі М. Понеділка й сталося. Тількищо закінчив цю ж саму гумореску читати, як вийшла паничка й заграла щось малярське, не пригадую, що воно таке було, але малярське. Автор чомо виправдувався, що, мовляв, він не мав на меті нікого образити, що воно те малярське... прекрасне було і т. д. Але ми не дуже йому й вірили, бо він перший читав, то чого ж було перепрошувати. Ну, а знаменита гумореска „Телевізія”. Ох та телевізія! І як довго ця телевізія володіє нами не нарікаймо, вишукуючи всякі причини, чому українська книжка пороком залемується на полицях. Гумореска „Жамелеон” — рідкісна поява нашої дійсності, скаже кожний, але прізвиська міняємо, рідну мову забуваємо, всякаємо з головою в чужий ґрунт і декламуємо, декламуємо... Три інші гуморески: „ЗАГС”, „Армія” і „Одруження” з підрадянської дійсності. Ніякі описи страхіть і жахів не звучать так переконаливо, як вирізки з щоденного життя — гуморески М. Понеділка. Він бачить дійсність, у якій наш нарід перебуває, і сатира на цю дійсність є підґрунтям його гуморесок, у яких він гострим словом засуджує спричинників нещастя українського народу, засуджує погані умови життя, які доводять до курйозів і парадоксів.

У випуклому зеркалі гумору та сатири гірка правда дивиться з вибачливістю і доброзичливістю, але рівночасно вчить і остерігає. Бо коли віміємо посміятися з себе, то почуття самокритики ще не замерло, то дорога до удосконалення й росту навстіж відкрита.

Тому слухаймо й сміймося, бо сміх — то здоров'я не тільки фізичне, а й духове. А М. Понеділкові лише можемо побажати, щоб він у своїй творчій праці й надалі служив правді — нашій українській правді, бо цієї правди в наших умовах якнайбільше потрібно.

Ще треба підкреслити, що сам автор виконує свої гуморески невимушено й легко. Контакт автора з публікою помітний. Сміх та оплески додають живого кольориту цілому виконанню його гумористичних нарисів. — Обгортка платівки в гарному оформленні В. Ніньовського, а на зворотній стороні короткі інформації про автора та його творчість подав Ю. Гаморак.

З приємністю треба відзначити, що платівка вийшла накладом Української Книгарні в Едмонтоні, а головню старанням її власника п. Богдана Мельничука.

О. ЧЕРНЕНКО

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок
△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами,
та схемами, стисло написаний, має багато
вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно
видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Шевченко і балет

Мені хотілось би поговорити про те, як великий український поет Тарас Григорович Шевченко увійшов у новий жанр українського мистецтва — класичний балет і як вплинув на його розвиток.

Важко назвати іншого поета, чия творчість була б такою близькою народові і справила такий величезний вплив на його духове життя, як творчість великого Кобзаря. Його поезія справді народня. Вона завжди надихала не тільки письменників, художників, скульпторів, а й музикантів. Якщо, за висловом відомого радянського музикознавця академіка Б. Асаф'єва, „Пушкін — не тільки сонце російської поезії, але й сонце російської музики“, то Т. Г. Шевченко — сонце української поезії, сонце української музики.

Перший балет на сюжети шевченківських творів з'явився в серпні 1940 року на сцені Київського театру опери та балету, який носить ім'я великого Кобзаря. Це був балет К. Данькевича „Лілея“ (лібретто В. Чаговця, постановка заслуженої артистки УРСР Г. Березової).

У цьому творі через трагічну долю його героїв-кріпаків Лілеї і Степана показано цілу епоху життя українського народу — епоху кріпосництва, рабства, яка все ж не могла задушити волелюбних сподівань народу, його оптимізму. В балеті проходить шевченківська гуманістична тема про право на щастя простих людей, тема визволення рідного краю від сваволі кріпосників, тема боротьби за свободу і щастя народу.

К. Данькевич, перетворюючи багатства народнього мелосу, створив широке симфонічне полотно яскравими музичними характеристиками і чіткою драматургією.

Реалізм і гуманізм шевченківських образів, героїчний жанр спектаклю і народня основа музики балету поставили перед його постановником найважче завдання — шукати нових засобів виразності танцювальної мови, відмінної від танцювальної мови казкових принципів, зачарованих лебедів, добрих фей і веселих пейзаїв балету класичної спадщини.

Галина Березова пішла по правильному шляху синтезу класичного і народнього танців. Цей шлях збагатив можливість класичного балету і допоміг балетмайстрові і виконавцям створити правдиві, хвилюючі образи шевченківських героїв.

Сюжет шевченківського балету, де тема боротьби за особисте щастя тісно сплелася з темою боротьби народу за свободу, утвердив в українському балетному театрі героїчний жанр.

Близько чверти століття минуло з часу створення першого балетного спектаклю на шевченківський сюжет. Відтоді українське мистецтво збагатилося значною кількістю нових національних балетів. Але треба визнати, що „Лілея“ своєю поетичністю, драматизмом і революційним романтизмом залишається кращою перлиною українського класичного балету.

Балет „Лілея“ обійшов усі оперно-балетні сцени нашої республіки. Але широкої популярності він набув після його екранізації. Фільм-балет „Лілея“ був створений на Київській кіностудії ім. О. П. Довженка три роки тому народнім артистом СРСР В. Вронським.

Не менший вплив шевченківська поезія справила і на хореографію малих форм. На Україні її найкраще репрезентує Державний ансамбль танцю УРСР лавреата Державної премії Павла Вірського.

Серед чудових номерів програми концерту, яка мала величезний успіх у багатьох країнах Європи та Північної і Південної Америки, є хореографічна картина за мотивами Т. Г. Шевченка „Про що верба плаче“ (музика І. Іващенко та М. Мухи). У ній мовою танцю висловлюється думка поета-патріота, поета-борця, що захист рідного краю є священним обов'язком кожної людини. Через символічний фінал цієї хвилюючої мініатюри постановник Павло Вірський проводить благородну думку про естафету поколінь, про передачу з покоління в покоління заповіту відданості Вітчизні.

Обидва шевченківські балети зробили великий вплив на розвиток українського балетного мистецтва.

О. СТАЛІНСЬКИЙ.

(„Радянська Культура“, 5. 9. 1963. Київ)

Деякі думки

Ідея — це скерованість людської свідомості в певному напрямі. Ідеї не походять з якихось містичних джерел, вони — витвір людського досвіду, згустки думок. А через те, що їх можна передавати за допомогою мовних чи якихось інших знаків від однієї людини до другої, то вони можуть опановувати свідомість багатьох людей і ставати суспільною силою, що скеровує вже й суто-фізичні (тілесні) людські дії у певному напрямі.

Приклад: ідея відродження України. Заклюнувшись десь у головах ранніх українських романтиків першої половини ХІХ ст., вона потім призвела до створення українських збройних сил 1917—1920 років, примусила мертві матеріальні „тіла“ — гармати стріляти на ворогів українського народу.

Правди-істини не можна заперечити, якщо вона дійсно є. Можна говорити про її різновиди. 1. Це насамперед позитивна або емпірична правда, що її висували О. Кант, Дж. Ст. Мілл і інші. Це те, що його здобуваємо органами почуттів, перевіряємо методами формальної логіки, експериментом, з'ясуванням причинового зв'язку. Про цю правду (позитивну, емпіричну) довідуємось або безпосередньо, або через інших людей — мислителів, письменників, свідків-самовидців. 2. Теоретична правда — наукові гіпотези й закони, такі, як от всесвітнє тяжіння, закон зберігання матерії (енергії), походження слов'янських мов від однієї прамови тощо. 3. Мистецька правда — це те, що його насправді, може, й не було, але воно могло бути (тим то простий опис фактів у репортажній формі — це ще не мистецтво).

Побутова брехня — явище надзвичайно поширене. Можна навіть сказати, що немає на світі людини, яка б не брехала в цьому розумінні. Ця брехня значною мірою походить від того, що людина — громадська істота, себто вона через цю брехню сприяє збереженню громадських клітин, в яких людські одиниці безпосередньо взаємляться. Часто вона, ця брехня, виступає в ролі „пристойного“, „вихованості“, „доброго тону“ і про-

тистоїть протилежним уявленням. Очевидячки, її доводиться вважати за неминуче зло. На тему цієї брехні В. Винниченко написав драму „Брехня“, а якийсь третьюрядний український драматург (В. Товстаніс?) — комедію „День правди“, а в тій комедії показав, як уникання побутової брехні всіх розсварило.

Ідея цивільного закону — це найвища ідея впорядкування суспільного життя людини. В основі цього закону повинно бути шанування гідності людини, справедливість і загальне добро, а не жалість та упокора одиниць в душі християнської любови до ближнього. Я не хочу, щоб мене любили чужі люди, я хочу, щоб до мене були справдливими!

Доки люди нічого не роблять, вони рівні (як, наприклад, мільйони їх, голих, перемішаних у загальній масі на нью-йорських пляжах). Та коли вони починають щось робити, творити, то мимоволі починають ділитись на спритніших і тухтіїв, на розумніших і дурніших, на багатих і бідних. Отак, мабуть, і виникло історичне „прокляття нерівності“. Але це не значить, що людський розум не повинен шукати способів подолання цього „прокляття“.

Єдине чудо, можливе в розвитку людини, — це освіта. Ні раса, ні індивідуальне походження („доброродне“, „плебейське“) не відрізняють так однієї людини від другої, як освіта відрізняє освічену людину від неосвіченої. Освічена людина — це наче окремий різновид homo sapiens-а. Навіть вираз обличчя, а особливо очей (тобто суто-фізичних явищ) в освічених людей часто (але не завжди) інші, як у неосвічених. Але, зрозуміла річ, хібно було б розуміти освіченість, як панськість, як це частенько роблять в умовах недосконалого людського суспільства.

Почуття зневаженої гідності людини дуже болоче. Найвиразніше це відчувається тоді, як людина із стану суспільно-упривілейованого спуститься на становище „низьке“. Таке було з нашою інтелігенцією, як вона опинилася в США чи в Канаді і стала працювати підмітайлами, посудомийниками тощо, коли „боси“ погукували на цих людей „гей!“. Тут боліло людей невідповідне трактування їхньої самосвідомості.

Але з самосвідомістю людини не має нічого спільного негативна риса — зарозумілість.

Я не можу бути жорстоким до людей, але й не хочу бути жертвою їхньої жорстокості. Тим то я боронюсь, як на мене нападають.

Не зважаючи на шкоду, що її заподіяла більшовицька тиранія історії визвольної боротьби людини за волю й правду, людина й далі мріятиме та боротиметься за ці ідеали.

Мистецька творчість з психологічного боку — натхнення, інтуїція, а з фізіологічного — підви-

щена робота нервів, А розум — це контролер у цьому процесі. Без цієї контролю творчість — марення хворого. Відсутність такої контролю знецінила творчість Т. Осьмачки.

Але й сам-один розум здатен хіба тільки... на плагіяти, що можуть виникнути в наслідок начитництва.

Очевидячки, буття таки визначає свідомість. Але ця думка слухна тільки щодо рослинного чи тваринного існування людської істоти, а не людей-мислителів, які, вирішивши в своїй самосвідомості, можуть вирватися з такої зумовленості так, як вириваються тепер роблені супутники Землі з земного тяжіння (притягання) і кружляють уже своїми орбітами. Так вирвався колись із „чернечого зумовлення” Джордано Бруно і пішов на вогище, що прокреслило його орбіту в історії пізнання світу.

Релігія як світогляд відрізняється від усякого іншого стану людської свідомості, зокрема від наукового світогляду тим, що в ній обов'язково є містика, тобто уявна (гадана) поєднаність людини з уявною ж істотою (Богом). Тим то, наприклад, марксизм, попри наявність у ньому деяких зовнішніх атрибутів релігії (догматизм, „непомилність”), — не релігія: у ньому немає містики.

В. ЧАПЛЕНКО

Хуана де ІБАРБУРУ

СМОКІВНИЦЯ

Що похмура й негарна
І що сірі усі її віти, —
Я жалію за те смоківницю.
Сто прекрасних дерев біля неї:
Помаранчі із листом лискучим,
Круглі сливи і прості цитрини.
І щороку весною,
Покриваються всі вони цвітом
Наокіл смоківниці.
І так сумно вона виглядає
Із своїми сучками кривими,
Що ніколи
У рясні не вдягались бутони.
І тому я,
Кожен раз, як проходжу повз неї,
Йй кажу, намагаючись голос
І солодким зробити й веселим:
„Між дерев мого саду
Смоківниця — з усіх найгарніша”.
І якщо вона чує,
Мою мову якщо розуміє,
Що за радість тоді загіздить
У чутливій душі деревини!
І, можливо, надвечір,
Коли вітер розвіє її віти,
Вона скаже, п'яніючи щастям:
„Мені мовили нині: ти — гарна”.

Переклав Ігор Качуровський

НОВІ ДНІ, ЖОВТЕНЬ, 1963

Петро РОМЕН

ARS POETICA

ІЗ СЕКРЕТІВ МОДЕРНІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТИ

НЕДОРОБЛЕНІ СОНЕТИ

Сирові сонети це коли вже готовий плян сонета і його б далі тільки розвивати й доводити до вивершення, але ось його припечатують так, як він є.

Ігор Костецький: З сирових сонетів.
„Сучасність”, ч. 8 (32), 1963 р.

Примітка редактора „Нових Днів”: Друкуємо нижче „Недороблені сонети” Петра Ромена. Їх написано, як сказав би літературознавець, під помітним впливом творчості Ігора Костецького і за його творчим методом. Цілком погоджуємось, що такі сонети краще назвати недоробленими. Такими бувають не тільки сонети, а й люди. Про такого кажуть: „Та він якийсь недороблений”. В літературі це означає „модерний”. Це улюблений жанр журналу „Сучасність”, де їх і „припечатано”. Щоб не відстати від сучасності, бо ми ж теж нові дні, вирішили й ми „припечатати” „недороблені сонети” П. Ромена, бо вони є не лише яскравою ілюстрацією цього нового жанру, а й розкривають деякі секрети цієї творчості.

Сонет перший: ПОЕТ ЗА РОБОТОЮ

1. задумується
2. дрімають мислі
немає слів...
3. Щоб розігнати сум
4. пише:
КАМБРУМ

Передплатник „Нових Днів”: Пане редакторе! Нащо ви псуєте папір?

Редактор: Терпіння! Терпіння! Цю творчість треба розкусити...

Сонет другий: ПОЕТ І СЛОВО

1. словом бавиться
2. словом розважається
3. безбоязно і нахально
4. буквально?

Критик: Геніяльно!

Сонет третій: ТВОРЧИЙ МЕТОД

1. Бракує думки? Не вистачає слів?
2. Уявіть що маєте не читачів...
О, слів! О, слів!
3. Немає слів...
4. Тоді ви берете написане

КАМБРУМ і кожен літеру робите
початком наступного рядка:

КАМБРУМ
А рум
МУР! МУР!
Бу! Рум!
Рум рум
У рум
МУР! МУР!

Критик:

Та це ж геніяльно! Хоч це й наслідування творчого методу І. Костецького, але стиль у П. Ромена цілком оригінальний, свій. Бо як вияснив нам наш відомий і проникливий критик Юрій Соловій, головне в мистецтві — оригінальність. За всяку ціну оригінальність. „Мистця не повинно зобов'язувати оточення, єдине, чим він мусить цікавитися — є його власна візія, якій він має право підкорювати все на світі з фізикою і мораллю включно“. Досі нам бракувало цих „великих мистецьких критеріїв і принципів“, як пише Ю. Соловій. „З українським мистецтвом, а разом з цим — з українською культурою, тому не в порядку, що певні псевдотворчі гасла заморожували рух процесу, віднімаючи в цей спосіб у нього можливість повного розгалуження, до чого мало прийти у великій мірі завдяки постійному запилюванню нашої творчості світовими, насамперед західними, ідеями. ...Ще й сьогодні більшість наших мистців і людей біля мистецтва руками й ногами захищаються від Заходу...“ (Юрій Соловій: „Чи дійсно на безриб'ї і рак риба“. „Сучасність“, ч. 8 (32) 1963 р.). Тут може виникнути дискусія, але ми цілком згодні з шановним нашим мистецьким критиком, що ця тема не дискусійна. Творчий метод, за яким написано „Камбрум“ Петра Ромена цілком подібний до такого ж методу І. Костецького, який дав йому можливість виплисти на широкі води світової літератури і створити геніяльні рядки в сонеті „У ФОРМІ КРИЛ“:

віталія
Італія
талія
Алія
Лія
Ія
я

Ці рядки, справді, підносять нас, мов на крилах, до Гори. Секрет цього творчого методу полягає в тому, що пишеться якесь слово, чи навіть не слово, а уривок з белькотання немовляти і кожному літеру написаного ви робите початком кожного рядка сонета. І, як бачить читач, цей метод дає надзвичайно плідні наслідки. Особливо різного ефекту домігся, користаючись цим методом, Петро Ромен. Яка музична алітерація в його сонеті „КАМБРУМ“! Яким творчим імпульсом є кожна літера для нього! Яке розкішне розгалуження потоку підсвідомості, неконтрольованих розумом асоціацій, що аж випирають з підтексту його сонета і, згідно з вимогою Юрія Солов'я, підкоряють собі „все на світі з фізикою і мораллю включно“! А чого варте аж двічі повторене МУР-МУР! Який тонкий натяк!

Голос з МУР-у (луною, як голос загубленої людини, що доходить і до наших днів):

„Будемо нещадними з тими, що дешевим коштом намагатимуться здобути ярлик мистця... Не будемо допускати, щоб слабкість і халтурництво підводжене під ознаку „шукання“. (МУР, Збірник I, «Чого ми хочемо?»)

Читачі (аплодуючи): Браво!

Юрій Соловій: Але ж оригінальність... (Завіса падає)

Сонет четвертий:

ШУКАННЯ ОРИГІНАЛЬНОСТІ

1. Голова — вниз, а ноги д'гори!

Читач: А щоб ти згорів!

Критик: Спокій! Спокій! Цей сонет накреслює силует модерного поета у тому його стані що його так прекрасно змалював Ю. О. Тарнавський у збірці „Життя в місті“. Пригадуєте? Прочитуємо його повністю:

Я

я не поет,
бо мої слова грубі,
як поліна,
і не мистець,
бо мадони німі до мене,
як чужі фотографії,
і не філософ,
бо не можу читати
ні Канта,
ні Декарта

але коли ніч
і коли пече мозок,
що мені робити?

(коли б я вмів ходити на голові
— я ходив би)

Читач: Та хіба ж це поезія! Якщо він не поет, то чого ж він голову морочить! Якщо йому не спиться, то й хай собі ходить на голові, алеж не в літературі!

Сонет п'ятий: ТРАДИЦІЙНЕ

1. На городі бузина
2. А в Києві дядько.

Читач: Алеж це плагіят! Це ж народня приповідка, якою кажуть про того, у кого думки не тримаються купи. Хіба ж це модернізм!

Критик (повчально): Так, власне, це і є головний принцип цього мистецького напрямку і його пильно дотримуються всі модерністи. Його плідне застосування бачимо, зокрема, в сировому сонеті І. Костецького під назвою:

ВІЙНА

1. Стряслись книгозбірні
закудкудавав півень
пролилося молоко
2. блиснули жінки
виснули діброви
3. нагаями взялося море
4. тріснуло серце стріли

Читач (наслуховавшись поезії, починає говорити віршами) з сирових сонетів Костецького: „Почитаєте лиш півсторінки—починаєте трішки дуріти.“

Інший читач теж підхоплює:

Поет ходить серед публіки
Продає для близиру бублики,
А то ж не бублики,

а сонети сирові
недоварені й недопечені
та нові!
Він засапався,
аж упрів.
Загордився, запишався
На горі.

Голоси публіки:
Містифікація! Шарлатанство!

Хор модерністів:

Ми по Європі потинялись
Багато розуму набрались,
Затямте цей собі момент.
Дайош Європу! Окцидент!
Завіса.

Сонет заключний: ПІСНЯ ПРО СЕБЕ

В нову добу судилось жити,
Тому й митці тепер нові
І ми тепер не ликом шиті
Берем фортеці світові.

Ні-ні, і ми не ликом шиті.
Вінок сонетів я створив.
Хоч читачі на них сердиті —
Плювають мені на них з гори.

Згубивши всякий глузд і боязнь,
Я модерністом став незря:
Заткну Семенка я за пояс,
Як той Семенко Кобзаря.

Як клоновні чудна перука,
Мені ця творчість до лиця.
„Сучасність” візьме це до друку,
Як геніальний твір митця.

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, „УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ”.

Про цю книгу див. у „Нових Днях” за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників „Нових Днів” — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. „НОВИЙ ОБРІЯ”, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в „Нових Днях”.

ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО КНИЖКИ

відомих українських письменників, а також збірники «ЕЛЬДОРАДО», «ВОЛОСОЖАР» та «ГРИМ ЗА ЗОРЕЮ» (1963). На поштові видатки просимо додати \$1.00, або \$2.00.

Адреса:

Mr. I. Manylo
P. O. Box 472, Vineland, N. J. U.S.A.

Від чого в комуністів животи болять

Протягом останніх місяців у комуністичній газеті, видаваній українською мовою, — «Українське Життя» (Торонто) було три статті про «Нові Дні» та їх редактора.

Першу з них написав Олексій Полторацький, редактор журналу «Всесвіт» у Києві. Нічого там особливого не було, видно було, що писав він її з обов'язку, як і багато чого в Україні пишеться. До речі, я й не знаю, чи вона була друкована в якомусь часописі в Україні, чи написана спеціально на замовлення редакторів «Українського Життя». Основна думка зводилась до того, що Волиняк — чоловік одержимий, і що якби на моєму місці був Олексій Полторацький, то став би на коліна і просив би дозволу повернутись в Україну, бо праця й життя на еміграції — непродуктивна витрата часу й енергії.

З п. Полторацьким не хочу полемізувати. Багато хто з нас знають, що він лишився українцем лише тому, що в двадцятих роках українська ідея перемогла остаточно й безповоротно. Знаємо, що в сталінські часи він мав величезні клопоти, бо знаємо, що його були викинули зі спілки письменників, матір звільнили з праці, викинули з помешкання, словом — «хоч вішайся», як казав Яків Качура в одній повісті. Знаємо, що потім його «уласкавили» й послали у Львів. Знаємо, що він інформував своє начальство про настрої у Львові, про роллю митрополита Шептицького і т. д. Він і не підозріває, що деякі його інформації залишились випадково у Львові, як більшовики тікали перед наступом німців і попали в руки «буржуазних націоналістів». Словом, багато чого ми знаємо, але мовчимо, бо кому це потрібно тепер?

Так оцей самий Олексій Полторацький був у Канаді з групою туристів улітку 1962 р. і з ним мав довгеньку розмову. І цікаву, бо хоч ми з ним не бачились в Україні, але маємо спільних знайомих, вчилися в одних професорів і т. д., то розмовляти мені з ним було легше, як з іншими подібними особами. Про ту розмову я ніде нічого не писав, бо вважав її приватною. А я чоловік словний, як кажуть. Розмова відбулася в ресторані готелю «Форд» у Торонті. Треба признати, що місцеві комуністи цього разу проявили витримку і таки справді не заважали нам: мовляв, знай, що ми теж позбулися «порочних сталінських методів праці», ми демократи і зовсім тебе не боїмось — розмовляй собі, скільки хочеш...»

Розмова була гостра й точна, бо виходили ж ми з різних позицій: він — з позицій українця, репресії над яким кінчилися сталінськими орденами і щирою співпрацею з окупантом, я — з позицій українця, репресії над яким кінчилися тюрмами й каналами, а потім еміграцією і дальшою боротьбою з окупантом. Олексій Полторацький про цю розмову теж довго мовчав і аж через 10 чи й 11 місяців озвався про неї в «Українському Житті». Можна думати, що хтось домагався цю-

го від нього. Тому і я тепер вважаю своїм обов'язком поінформувати наших читачів, що така розмова справді відбулась.

Другу статтю написав «комуністичний туз», відомий нашим читачам Петро Кравчук («Українське Життя», 31 7. 63 р.). Стаття зветься «Не знаєш броду — не лизь у воду». Порада, звичайно, дуже добра, якби вона мала підставу. Суть статті в тому, щоб довести читачам «У. Життя», що редактор «Нових Днів» така нікчема, що навіть не читав ніколи творів Миколи Гоголя, зокрема його «Тараса Бульби». Виходить так, що П. Кравчук хоче мене зробити геніальним, бо щоб ухитритись аж до того, щоб не читати «Тараса Бульби», то треба справді бути геніальним. На жаль, я таким не є... У тих умовах, у яких я виріс і вчився, це просто неможливе. Причиною наміру «тотальної дискредитації» мене була моя нотатка у відділі огляду преси («Нові Дні», червень, 1963, стор. 26) «Господи, дякую Тобі, що Ти не сотворив мене комуністом!»

Мова про фільм голлівудської продукції «Тарас Бульба». П. Кравчук написав не погану рецензію на нього. Але злякався, що деякі його вислови могли б потрактувати, як виступ проти «великого старшого брата», тому він на початку своєї рецензії писав про Гоголевого «Тараса Бульбу», як про твір про українців, а далі почав вживати терміну «руський». Я це кваліфікував, як намір підлабузнитися до «великого старшого брата». Інакше цього й не поясниш. Так, очевидно, зрозуміли це й читачі «У. Життя». П. Кравчука це дуже стурбувало і він вирішив боронитися: не вірте Волинякові, бо він такий неук, що навіть «Тараса Бульби» не читав...

Стаття починається так:

«У Торонто вже 14-й рік виходить журнал «Нові Дні». Видає і редагує цей журнал Петро Волиняк. Хто прочитав хоч один номер цього журналу, то міг легко вважати, що слова МОСКВА і РОСІЯНИ (підкреслення оригіналу. П. В.) так діють на П. Волиняка, як червоний колір на індіка: він дметься і сичить. Дуже вже він ненавидить ці слова!»

Ба, виявляється, що не тільки слова Москва і росіяни викликають таку патологічну реакцію у нього, але навіть слово РУСЬКИЙ виводить його з рівноваги, кидає в пасію».

Далі ще й таке:

«Якщо б Волиняк читав «Тараса Бульбу» (в чому я сумніваюся), то не ставив би такого глупого запитання. Не треба бути навіть редактором «Нових Днів», щоб, уважно (так — уважно!) прочитавши повість, побачити, що Микола Гоголь у «Тарасі Бульбі» пише про українців і руських, бо для нього ці терміни мали синонімічне значення, бо ж в часи Запорізької Січі обидва вони вживались паралельно і з однаковим означенням. Зрештою, Михайло Грушевський, якого дуже обожає Петро Волиняк, навіть за Центральної Ради, якої він був головою, випустив книгу під заголовком «Історія України-Руси».

Так, Русь, руський — давні наші назви. А оскільки акад. М. Грушевський написав (не книгу, а кільканадцять книг!) історію України з найдавніших часів і по сьогодні, то він і вжив дві назви. В часи Козаччини стара назва також часто вживалася. Міг її вжити й Гоголь, але ми вже не можемо вживати старої назви, бо нова назва так закоринилася, що витиснула стару цілком. Тим більше, що вона вже освячена кров'ю не сотень тисяч, а мільйонів жертв. Отже, коли п. Кравчук у першій половині своєї рецензії вживає *Україна, український*, а потім раптом переходить на *руський*, то значить він це робить «страха ради іудейського» перед окупантом, якому він вірно й послідовно служить. Це ясно, як Божий день. І нема чого так скакати, як на це йому вказано.

Є ще одне місце в статті П. Кравчука, на яке варто звернути увагу: Я трохи чи не русофоб якийсь, бо самі тільки слова «Москва і росіяни так діють на П. Волиняка, як червоний колір на індіка: він дметься і сичить».

Помиляєтесь, п. Кравчук, я дуже люблю росіян. І ніякої ненависти до них не маю. Але люблю їх тільки в Росії. Росіяни ж в Україні (чи в будь-якій іншій країні, яку вони поневолили) для мене тільки окупанти. А окупант — те саме, що бандит, грабіжник, убивник, розбійник, хапуга, хам і взагалі найбільший злочинець під сонцем. То хто ж таких типів любитиме? Хібащо сам такий, як вони.

Не так давно я був учасником такої розмови:

— Ви не знаєте чехів! Якби ви тільки знали, що вони по війні виробляли з німцями! Вони їх викидали з помешкань, всіляко знущались, навіть убивали їх...

— То то чехи аж такі погані!

— А ви думали! Це нація бандитів!

— Ая-я-яй! А я й не знав! А де то вони таке з німцями виробляли: у Берліні, Мюнхені, Франкфурті?..

— Та ні — в Празі!

— Молодці чехи! Добре чистили свою столицю від окупантів!

А що на це скаже п. Кравчук? Чого в нього одна мірка для росіян, а зовсім інша для німців?

Щоб п. Кравчукові було легше дихати, то я скажу, що я так само, як росіян в Україні, розцінюю французів в Альжирі, бельгійців у Конго, португальців в Анголі, німців у Чехії і т. д.

Та коли п. Кравчук просто викручується, як в'юн, стиснутий між пальцями, і не дуже лаяється, то третя стаття в «Українському Житті» проти «Нових Днів» є клясичним зразком сталінсько-ежовського стилю, яким сьогодні вже не послуговується навіть жодна газета в СРСР.

Ось докази:

«Коли приходиться йти туди, куди царі, королі, царенята і короленята пішки ходять, я беру з собою, замість пошленького, політично і культурно неграмотного, комерційного «Канадійського Фармера», претензійний на всі шлюзи журнал «Нові Дні».

«Винен не папір журналу, а його редактор пан Петро Кузьмич Волиняк. Журнал нікого і ніщо не представляє, він — наскрізь одноосібний і одноосібницький, і, на мою скромну думку, повинен мати іншу назву — «На самому дні». Нелогічні «ідеї» його редактора, позиція на мертвій точці, яка загинула з Петлюрою і Скоро-

падським, тупо-сліпа ненависть до всього, що є радянським, зміїно-ідіотична злоба до всього, що є російським (і навіть «руським!»), нестримна вулична лайка — все це черпається з самого дна.

Як папуга, яка не розуміє значення слів, Петро Волиняк постійно репетує: «Так званий «комунізм» не належить до нормальних явищ»...

Hon. Louis P. Cecile,
Q.C., LL.D.

Для всіх Канадців Суспільна Служба в Онтаріо

Послуги Департаменту Суспільної Допомоги доступні без обмежень для всіх мешканців Онтаріо. Погані обставини чи інші особисті труднощі вистачають, щоб одержувати особисту чи родинну допомогу. При тому не вимагається канадського громадянства і фінансову допомогу у якійсь формі можна видавати не зважаючи, як довго ця особа живе в провінції.

Онтаріо є справді провінцією можливостей на щасливе й багате життя. Достатні природні багатства нашої землі, наша жвава промисловість і енергійне населення забезпечують високої міри економічний добробут, з якого користає більшість нашого населення. Але кожний у кожному часі є інколи змушений, з причини особистого нещастя чи поганих обставин, звертатися до своїх співгромадян за допомогою.

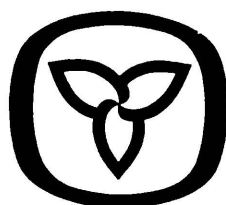
Допомогу можна отримати через різного роду

допомогові програми, які стоять під юрисдикцією департаменту. Ось деякі з них:

- Допомога матерям
- Допомога інвалідам
- Дитяча допомога
- Допомога для старших
- Реабілітаційна служба
- Денні ясла
- Загальна суспільна допомога

Допомога для вдів і самітних жінок — це нова програма, особливо зацікавлена віком 60 років і вище (з вимогою замешкання в Онтаріо протягом тільки дванадцяти місяців).

Ви можете одержати повніші інформації у Департаменті в будинках Парляменту в Торонті, або в одному з сімнадцяти місцевих бюро. Вишколений персонал дуже радо дасть вам поради про різні умови, які забезпечують суспільний добробут всіх мешканців Онтаріо.

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

ONTARIO DEPARTMENT OF PUBLIC WELFARE

Hon. Louis P. Cecile, Q.C., LL.D., Minister

(Див. «І хочеться, і колеться...», «Нові Дні», ч. 162/163). Тільки він, Петро Волиняк, та купка його однодумців на чужих смітниках є «нормальними». За таку «нормальність», що по-французьки називається «іде фікс», «ненормальні» психіатри тримають людей за ґратами домівок для божевільних».

«Він і бреше, і грубо лається, і всюди, як безрога, пхається, і всім, як нахаба, намагається нав'язати свої «іде фікс» — і нормальним людям до крайності набридає».

«Крім усього того, Петрові Кузьмичу хворобливо уявилося, що він «божий посланець» (А по-польськи як?). В передостанньому числі свого односібняцького журналу пише він, наприклад, таке: «Дякую тобі, Господи, що ти не сотворив мене комуністом».

А чим — петлюрівським хамом?

Можна собі уявити, що снилося цьому хамові таке...»

Далі йде опис (за сталінським зразком) сну, мовляв, як то «визволитель» Волиняк в'їжджає на рябій кобилі в Київ, а потім захропів, пробудився від того й побачив, «що не в Києві він, а на торонтонському смітнику. Це був сон рябій кобилі».

Правда ж, оригінально написано? А тепер візьміть «Н. Дні», ч. 161, розгорніть і гляньте на стор. 26 і ч. 162/163 (стор. 23) і порівняйте, як писав я, а як пишуть вони. Не менш «оригінальний» і підпис: «Ух-Юхим Макогін-Совиця».

Якщо взяти до уваги, що в цьому, вибачте за вираз, фейлетоні є таке речення: «Повернутися тепер наші покровителі, наші добродійники — капіталісти, поміщики і попи!», то можна догадуватися, що автором його є не хто інший, як редактор «Українського Життя» Степан Мацієвич. Тільки він здібний між ними всіма на таку дешеву агітку, знаючи, що жоден українець не прагне повороту капіталістів і поміщиків не лише тому, що всі ми не капіталісти, а робітники та селяни, а ще й тому, що всі ті поміщики чужі — російські чи польські.

Видрукувавши свого фейлетона в «У. Житті», п. С. Мацієвич поспішно шле його в Київ. Та ще й не будь-куди, а в «Літературну Україну», де він і видрукуваний у числі від 16 серпня ц. р. з додатком карикатури на «лицаря на рябій кобилі». Але який той Д. Цмокаленко (гол. редактор «Літературної України») не є, але й він таки посоромився все друкувати: він усі «пахощі» повикидав і таки солідно його відредагував.

Якщо без єдиного поганого слова, звичайною нотаткою, написаною в спокійному тоні, я аж отак вивів з норми редактора комуністичної газети, то значить, що я попав у ціль. Попадати в таку ціль не така вже й мудрість: я вже не раз писав, що борючись з комуністами, мусимо перш за все викривати їх російське вислужництво, їх рабську позицію. Це їх найвразливіше місце, бо саме це приводить до деморалізації їх членства. Комуністичні лідери найбільше бояться контакту їх членства з еміграцією. Мені вже кілька разів доводилось зустрічатися з їх людьми і це С. Мацієвича найбільше турбує («...всюди, як без-

рога, пхається...»). Я добре знаю, що місцеві комуністи розкладаються, починають думати і часто говорять представникам «суверенної УРСР» і своїм лідерам більше, ніж ми.

Доказом розкладу українських комуністів є, наприклад, і факт, що на їх фармі в Палермо цього року було наполовину менше дітей, ніж попередніми роками. Знаю, що деякі комуністи, особливо з тих, що їздили в Україну, цілком заламані: дехто з них пише в «націоналістичних» часописах, дехто тихцем дає матеріали «націоналістичним» редакторам. Нова еміграція не може не впливати на комуністів розкладово. Вони наочно переконаються, що Україна не держава, а безжально визискувана колонія Росії.

Це все й пояснює вразливість комуністичної верхівки на обвинувачення в окупантському запродавстві, у вислужництві перед Росією.

А тепер кілька слів до редактора «Українського Життя» п. С. Мацієвича, який дуже вміє голосно говорити, але не вміє тихо слухати: кожне слово, яке йому не сподобається, викликає в нього просто скажену лють, у той час, як у мене це викликає тільки посмішку.

1. У фейлетоні «чи памфлеті» «Лицар на рябій кобилі», крім лайки, написано ще й таке:

«Не бачити того, що Союз Радянських Соціалістичних Республік, до складу якого входить наша прекрасна Україна, ще ніколи не був таким могутнім, як є сьогодні, що Україна ще ніколи так не процвітала, як процвітає сьогодні, що українська культура живе і розвивається так бурхливо, як ніколи, — можуть тільки ненормальні люди. Петро Кузьмич і купка його однодумців на чужих смітниках суціль не хочуть усього цього бачити. Вони постійно квакають, як жаби в болоті, про якісь «слабкості» Радянського Союзу, про «розбрат» між радянськими народами, про якусь «визволення» України — від українського народу. Це також «іде фікс» або, кажучи по-нашому, — божевілля».

Так, кажете, що СРСР «могутній», а «Україна процвітає»? А чим поясните, що цей «могутній» СРСР закупив у Канаді пшениці й мукки на 500 мільйонів доларів, в Австралії на половину цієї суми, а також у Франції і навіть Зах. Німеччині, і веде переговори із США і Голландією на дальші закупи пшениці? Чи не для того, щоб виручити «буржуазно-капіталістичний» уряд Канади з біди, бо він не має де зсипати свою пшеницю? Скажете, що в СРСР була посуха? А чи ви уявляєте територію СРСР і припускаєте, що на всій його території одночасно може бути посуха? А як і була посуха, то такий «могутній» СРСР не має в запасі хліба навіть на один рік?

Звичайно, якби ви були передбачали такі закупи хліба, то ви б цього відступу не написали. Шкода мені, що ви такий непередбачливий, бо я, наприклад, це передбачав.

Мені тут справді важко стриматись від крутого слова, але я таки витримаю, щоб не бути подібним до вас. Дам тільки один факт: місяць тому в районі Томська в Сибіру кілограм картоплі коштував один карбованець, себто на старі гроші 10 карб. А перед війною в Україні кіло-

грам масла чи сала коштував 10 — 11 зрб. То бачите, який поступ? А минулого року кавун у районі Харкова коштував три карбованці...

Про розквіт російської, а не української, культури в Україні в «Нових Днях» писано багато. І все на підставі підрадянської преси — погляньте архів «Нових Днів» і побачите.

Я не належу до тих, що сліпо заперечують усе: є осяги в деяких ділянках, але ці осяги здебільшого коштом інших ділянок господарства. Наприклад, є супутники й ракети, але нема трактора. А як є трактор, то нема гусениці до нього в запасі чи навіть якоїсь нікчемної гайки. А як буде трактор в повнім порядку, то не буде плуга до нього, чи сівалка несправна, бо до неї бракує гайки чи гвинта. Правда, зробив би її колгоспний коваль, але в нього нема вугілля до горна і т. д. і т. д. — аж до голки й нитки включно.

Якби ви були хоч трохи вихована людина, то ви б мені не розказували, як то є в СРСР, бо я ж там ціле своє життя прожив! І не тільки я, а усі ми наперед знаємо, чого там можна чекати.

2. Вам не подобається, що я інколи розмовляю з людьми з України чи з вашими членами? Кажете, що я «пхаюся всюди, як безрога»? Дякую за делікатний вираз, але я мушу так робити, бо я ж не Ух-Юхим Макогін-Совиця, а Волиняк: я щоб щось написати, то мушу мати факти. І за ними й шукаю. Нахабно не лізу, а питаю дозволу: хоче людина розмовляти — добре, а ні, то я вибачаюсь і відходжу. І тут я вашого дозволу питати не буду.

3. Вам дуже не сподобалось, що я вам закинув мовне холуйство перед окупантом України, зокрема за слово «підпринять». Ну, а нащо ж ви його вживаєте? Це, голубчику, не тільки мова, а й політика. І це не єдиний випадок у вас. От, наприклад, ви знаєте, що є в Україні місто Мукачів. В «Географії України» О. Діброви («Радянська Школа», Київ, 1958) його змінено на Мукачеве. Гаразд, все таки воно ще звучить поукраїнському. А чого ви в своїй газеті (число від 4. 9. 63 р.) зробили з нього МукачевО? Чого, питаю? Мовчите? то я скажу за вас: бо ви російський окупантський лакуза, бо вам приємне все російське. Я не маю сумніву, що за рік-два ви вже писатимете просто Мукачовся, а не Мукачево, як тепер... Ви знаєте, скільки таких злочинних прикладів я можу навибирати з вашої газети? А чому в Україні протестують (комуністи ж!!!) за Рівне, з якого зробили Ровно. А чому не протестуєте ви?..

Ви ж знаєте, що найгіршим словником у світі був досі так званий «зелений словник» за редакцією акад. М. Я. Калиновича. Тепер в Україні його мають почистити й видати в двох томах. Історія цього словника — ціла епопея: він перероблявся найменше десять разів, аж поки став таким, яким він є сьогодні. Це я знаю, бо покійний Михайло Якович — мій професор і це робилося на моїх очах, знаю я ті його «словникові муки» від нього самого. Чому тепер в Україні працюють, щоб очистити цей словник від «наслідків культу особи», себто від обмосковлення, а ви вживаєте слова «підпринять», хоч навіть

у цій карикатурі на словник за відповідник до російського слова «предпринять» подано: «починати, братися, взятися, заходитися; робити, вживати», а не «підпринимати»? То за те, що я вам звернув увагу (та ще й вислав як подарунок «Уваги...» Олени Курило, щоб допомогти вам розмосквити вашу мову), то ви мене злаяли не лише в Торонті, а й у Києві? Я в таких випадках тільки дякую.

4. Поясніть мені, чого ви викинули сполучник Й з української мови? Тільки тому, що цього сполучника нема в російській мові. А це ж гвалт над українською мовою! Але що вам до того? Аби догодити окупантові, то ви готові гвалтувати не тільки мову...

А чому ви не поставили й досі питання, щоб повернути літеру Г в українську абетку? Боїтесь, що втратите посаду редактора? А дехто ж не боївся за це й життя втратити. А чи ви знаєте, що гуси не гегають, а гегають? А чи ви не розумієте того, що без літери Г не можна сказати такого простого речення, як «Степан Мацієвич бігав колись на гулі, а йому там садили на лобі гулі»? Чи ви, недостойний окупантський угоднику, не розумієте, що *гніт* і *гніт* різні слова? А чому б вам не підняти цього питання й не написати статті та й не послати її в «Літературну Україну», замість того, щоб слати туди таку гидь, як «Лицар на рябій кобилі»? Була б вам честь і слава за те. А я видрукував би у «Нових Днях» ваше фото і написав би: «Дивіться, люди: Степан Мацієвич, хоч і комуніст, але порядна людина й українець!» Становище в СРСР складніше й трудніше, ніж ви його уявляєте і з думкою українських комуністів у Канаді і США там би мусли рахуватися. Це була б справді ваша велика допомога нашому народові.

Знаєте чого ви цього не робите? Бо ви сталінець від тім'я аж до п'ят. Ви так ненавидите українську людину, у вас стільки злоби й ненависти до українців, що вам міг би позаздрити не тільки Сталін, а ще й Молотов та Каганович з Єжовим на додачу. З вашого писання й поведінки можна зробити висновок, що найбільшою трагедією для вас було розвінчання Сталіна. І якби завтра в СРСР перемогли сталінці, то ви б танцювали з радості. Ви маєте більше ненависти до українців, як сам Микита Хрущов. У цьому я не маю найменшого сумніву. Щастя наше лише в тому, що ви не в СРСР, а в Канаді, і що маєте малу посаду. Бо й сам малий.

Ви, наприклад, твердите, як папуга, «Волиняк і купка його однодумців». Та хіба ж який мільйон утікачів з України це тільки «Волиняк і купка його однодумців»? А хто ж з нас прийшов до вас? Ви настільки засліплений партійний бюрократ «сталінського толка», що ви навіть певні, що ваші читачі вам вірять. Турку ж ви македонський! Вони зовсім не такі дурники, як вам, з висоти вашого редакторського крісла, видаються. До речі, ви, мабуть, не знаєте, що то значить «турок македонський», бо в російській мові цього вислову нема. Знаєте, я мав дуже делікатну бабусю, царство їм небесне! Так ото, як я зроблю якусь дурницю, то бабуня ніколи мене

дурнем не величали, бо були, — повторюю, добре вихованою жінкою, а завжди мене делікатно повчали: «Турку ти македонський! І що ж бо ти ото робиш?» То я, як порядний онук порядної баби, мушу звертатися до вас так само дуже делікатно.

А на останку хочу вам зробити приємність і зацитувати вашого доброго вчителя й виховника, Йосипа Вісаріоновича Сталіна (земля йому, кроводилові, каменем!): «Наше діло правое — враг будет разбит!» І це станеться раніше, ніж ви сподіваєтесь. І дарма ви аж отак кудкудакаєте — нічого не допоможе. Краще було б і для вас, і для

справи, якщо б ви про такі речі говорили спокійніше і не починали своїх «памфлетів» так, як почали цей. От бачите, ви аж зубами скрегочете, а я собі сміюсь, бо... «наше діло правое — враг будет разбит!»

На цьому слові — будьте здорові! Живіть довго, довго та хоч потрахи розумішайте. І поряднішайте!

Петро ВОЛИНЯК

з «купкою» (понад 50 мільйонів, а не 43, як ви пишете в своїй редакційній «Крок вперед» у числі від 11 вересня ц. р.) своїх однодумців.

Про смерть і похорон Івана Багряного

Нижче подаємо додаткові матеріали про смерть і похорон Івана Павловича Багряного. Матеріали ці передруковуємо з тижневика „Українські Вісті“, Новий Ульм, Німеччина, (1—8 вересня 1963 р.).

РЕД.

ОСТАННІ ДНІ І. П. БАГРЯНОГО

Лікуючи туберкульозу й цукрову хворобу, Покійний мусів приймати незчисленну кількість препаратів як орально, так і шляхом застриків. Це спричинило певні ускладнення в функціонуванні серця. Окрім того, через тривале порушення нормального постачання кисню в кров (через кепський стан легенів), ці ускладнення постійно прогресували, так що під кінець усякий фізичний рух для Нього був пов'язаний з максимальним напруженням сили волі.

Письменник позбувся цукрової хвороби, але радити довго не довелося. Серце помітно здавало. Права рука почала терпнути і надовше виходити з-під контролю нервової системи. Наполегливо, колосальними зусиллями Іван Павлович намагався вправляти нею і Йому вдавалося повертати її, як Він казав, в „робочий стрій“.

Його було прийнято в Мюнхенську університетську клініку, яка прославилась у світі впровадженням нових методів і медицини в лікуванні серця. Багряний відразу став почуватися краще.

Та коли в клініці при детальнішому огляді відкрили жахливий стан Його легенів, в категоричній формі Йому було пораджено переїхати в санаторію для хворих на туберкульозу, бо на довшу мету лікування серця, коли воно постійно заржене ненормальним обміном кисню й вуглецю, було б лише даремною втратою зусиль як самого Багряного, так і фахового персоналу клініки. І. Багряний переїжджає до Сан Блязієну, де він лікувався в 1954-1957 рр.

Щодо ментальної сторони, то письменник зберігав ясність думки до кінця. Він зібрав багато матеріалів про повстання на панцернику „Потьомкін“, робив виписки для використання їх у запланованому на цю тему романі та доточував їх своїми примітками. Також надзвичайно велику кількість часу забирало в Нього листування з Марією Ольгою фон Стреков, яка перекладала (і вже закінчила) „Сад Гетсиманський“ німецькою мовою

та прислала перекладений текст для авторизації.

За день перед смертю, коли стан його перейшов у критичну стадію, він ще написав статтю, яка надрукована в „УВ“ ч. 34-35 (1565-1566) і яка прибула до „УВ“ вже після його смерті.

Внедовзі перед смертю Він написав родині й кільком друзям листи, зберігаючи в них свою бадьору форму вислову. У них він порушував перспективи української справи та літератури, як також дав конкретні поради поточного характеру. На всіх тих листах є примітка з жаданням негайної відповіді, отже письменник знав, що Його дні пораховані, а тому хотів хоч листовно востаннє порозмовляти з друзями.

На Його робочому столі в санаторії знайдено силу-силенну записок: проекти доробок і переробок написаних розділів „Буйного вітру“ (2-й том), окремі речення, занотовані для майбутніх статей, думки для листів, тощо.

25-го серпня, о 6-й год. вечора Йому стало особливо погано. Він викликав лікаря і сказав німецькою мовою: „Пані докторе, я вмираю...“ Далі він говорив щось рідною мовою. На жаль, лікарка й обслуга, не розуміючи української мови, не змогли запам'ятати ні одного слова. Йому було дано застрики для полегшення болів і Він заснув.

О 7-й годині, тобто годиною пізніше, при регламентованому лікарському огляді хворих, Івана Павловича Багряного знайдено мертвим.

Пресова Служба ЦК УРДП

ПРОРЕЧИСТИЙ ДОКАЗ

Проповідь отця митрофорного протосеря Паладія Діубицького — благочинний Української Автокефальної Православної Церкви в Захід. Німеччині

Відспівали ми „Вічний спочин“ незабутнього брата нашого у Христі Івана Павловича Багряного, Віцепрезидента УНР в екзилі, багатолітнього працівника в Українській Національній Раді від самого початку її заснування, великого сина нашого народу, визначного письменника. На цій свіжій могилі невіджалуваної для нас втрати я маю благословенне доручення від Владики нашого Преосвященнішого Митрополита Ніканора Тебе, Дорогий Брате, попросити, а осиротілій дружині з дітками висловити найщиріше співчуття.

Н О В І Д Н І, Ж О В Т Е Н Ь, 1963

Ми чули в святому слові Божому і ціле піснє-піння наше супроводило тлінні останки нашого незабутнього сина. Воно нічого не згадувало про кінець, про те все, що відійшло і ніколи не повернеться. Звичайно, і ці тлінні останки, які тут, в цій домовині, лежать, так само встануть у день суду Божого разом з душею до Господа Бога. І там буде сказано останнє слово Боже, останній суд Божий, бо тільки Господь Бог говорить, що «до Мене належить суд і Я справедливо відам». І тому то, Дорогий Брате, я не могу не згадати тих слів псалмопівця, з якими, напевно, Твоя душа стоїть сьогодні перед Господом Богом, а ті слова псалмопівця з третього псалма так звучать: „Господи, чому намножилося так багато ворогів у мене, скільки напасників було у мене, скільки тих, що шукали вбити душу мою, скільки тих, що казали, нема місця йому в Бога” — це, Дорогий Брате, та людська, може, здається правда. Але правда Божа інша.

І всі ми тут, що зійшлися сюди віддати Тобі останній поклін, з іншою думкою прийшли. Не з думкою осуду, а з думкою тяжкого суму в серці, що наші ряди працівників за справу нашу святу, батьківщину нашу, маліють на чужині. Всі ми, наша ця жалобна громада, це проречистий доказ, що люди, які об'єктивно думають, які вміють розрізнити суб'єктивне від об'єктивного, відрізнити, навіть знайти світло проміння там, де може тільки людина, як людина може, бож нема людини, щоб жила на світі і не грішила по-людському.

ПЛАН ВЕЧОРІВ «КОЗУБА»

П'ятниця 11 жовтня: Вокальний вечір Ніни Миколенко, акомпаньює Іраїда Черняк. Вечір відбудеться в залі ІВКА, 21 МекГіл (авдиторія).

П'ятниця 18 жовтня: Авторський вечір письменниці Людмили Коваленко (Івченко), яка приїздить із Вашингтону.

П'ятниця 25 жовтня: Огляд мистецьких новин (Театр, музика, поезія, малярство).

П'ятниця 1 листопада: Листопад у нашій творчості (поезія, проза, музика).

П'ятниця 8 листопада: Вечір пам'яті Соломії Крушельницької (доповідь, спогади, музика).

Початок вечорів о 8-ій год. вечора. Вхід за добровільними датками. Запрошується все громадянство.

Усі вечори, крім вечора Н. Миколенко, відбудуться в залі Інституту св. Володимира: — 651 Спадайна Авеню.

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ У ТОРОНТІ

До Українських Підприємців, Професіоналістів і Проводів Українських Національних Організацій та Установ міста Торонта й околиці
Високоповажани Панове!

Комітет Українців Канади, відділ Торонто, влаштовує 16—24 листопада 1963 року Український Тиждень, щоб по-знайомити місцеве населення, зокрема наших англомовних співгромадян з культурними надбаннями української спільноти у вільному світі.

НОВІ ДНІ, ЖОВТЕНЬ, 1963

У програму Українського Тижня входять: 1) Концерт творів українських композиторів у виконанні Торонтонської симфонічної оркестри, 2) Цикл доповідей у Торонтонському Університеті, 3) Камерний концерт, 4) Виставка образотворчого мистецтва, 5) Фолярний концерт і Виставка народного мистецтва.

Український Тиждень проходить під патронатом лейтенант-губернатора В. Е. Рова і Почесного Комітету, до якого входять представники уряду, церков та видатні діячі культури й науки.

Улаштування Українського Тижня вимагає поважних фінансових засобів, тому просимо українське громадянство Торонта й околиці до масової участі.

З нагоди Українського Тижня буде видана по-мистецькому оформлена програма, формату 8×11 у формі книжки. Це буде пам'яткова книжка наших досягнень.

Тож закликаємо і просимо наших професіоналістів, підприємців та проводів українських національних організацій й установ помістити в тій книжці свої привіти та оголошення в ціні залежно від своїх матеріальних спроможностей.

Нехай нікого не бракує у списках наших організацій, установ, бізнесових фірм і професіоналістів!

За Комітет Українців Канади, відділ Торонто:
д-р М. МИЦИК, голова мгр. М. СОСНОВСЬКИЙ, секр.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА міста ТОРОНТА

Згідно з постановами Конгресів Українців Канади, українці Канади є зобов'язані кожнорічно сплачувати національну вkladку, яка є підставою фінансів Комітету Українців Канади.

Збіркою національної вkladки на місцях займаються відділи КУК відповідно до загального плану, накресленого Централю КУК. Щоб таку збірку національної вkladки на терені Торонта перевести з повним успіхом, управа місцевого Відділу КУК покликala спеціальну комісію, до якої входять представники організацій КУК і яка вже розпочала збіркову кампанію, що триватиме до 30-го жовтня ц. р.

Закликаємо українців Торонта виконати свій обов'язок супроти своєї національної Централі — Комітету Українців Канади та заплатити національну вkladку на 1963 рік. .

Хай не буде серед нашої громади в Торонті ні одного, хто б не міг виказатися виказкою платника національної вkladки.

За Управу Відділу КУК у Торонті:

д-р М. МИЦИК, голова мгр. М. СОСНОВСЬКИЙ, секр.

За Збіркову Комісію:

М. Бігус

А. Хмара

М. Бригідир

ГІСТЬ З МІСТА

- Скільки років має ця теличка, дядьку?
- Два роки.
- А по чому ви пізнаєте?
- По рогах...
- Ой, і справді... Я й не помітив, що вона має два роги...

ОСТОГИДЛО ЧЕПУРИТИСЯ

- Крутіться дівчина перед дзеркалом і каже:
- Хоч би швидше заміж вийти, так уже остогидло день-у-день чепуритися!

Фірма «Українська Книга» пропонує Вам для домашнього вжитку

НОВІ ВИШИВАНІ РЕЧІ

вишиті на основі взорів Львівської Области

ПОШИВКИ

ОБРУСИ З СЕРВЕТКАМИ

ДОРІЖКИ НА БЮРКА

Всі речі вироблені з сильної білої або бежової (кремової) бавовняної тканини, яка розкішно вкрита вишивкою хрестиками на основі взорів, поданих у книзі

«УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВИШИВКИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»,

видання Академії Наук Української РСР.

Ціни, подані в цьому оголошенні, дуже низькі до всіх частин Канади і Сполучених Штатів.

ПОШИВКИ

білі, розмір 22 на 36 цалів, на одному кінці вишивка смугою від 2-ох до 3-ох цалів ширини.

Вишивка число 97053 — геометричні зірки.

Вишивка число 97054 — троянди в різних кольорах.

Вишивка число 97055 — вінок менших квіточок.

Основні кольори: червоний, синій, чорний, зелений та інші.

ЦІНА ЗА ПАРУ — \$2.75

ОБРУСИ З СЕРВЕТКАМИ (білі або бежові):

Вибирайте із таких взорів:

Вишивка ч. 26291 — великі червоні троянди з добавкою зеленого й синього орнаменту.

Вишивка ч. 26292 — великі червоні маки з різнокольоровим орнаментом.

Вишивка ч. 26293 — Геометричні квіти, зірки й вінки. Основні кольори: червоний, синій, чорний.

Чотири розміри:

54 на 54 цалі з 6-ма серветками по 12 цалів — комплект — \$6.60

і вони також включають поштову оплату

54 на 72 цалі з 6-ма серветками по 12 цалів — комплект — \$8.00

72 на 90 цалів з 9-ма серветками по 18 цалів — комплект — \$15.00

72 на 108 цалів з 12-а серветками по 18 цал. — комплект — \$20.00

Усі подані ціни включають кошт поштової доставки.

ДОРІЖКИ НА БЮРКА (білі або бежові):

Вишивані вилогою смугою довкола різними геометричними та квітними зображеннями червоними, синіми і чорними та зеленими, жовтими і іншими нитками. Взорі автентичні.

Три види взорів: 26288, 26289 і 26290

Два розміри:

45 на 18 цалів — ціна \$2.40

54 на 18 цалів — ціна \$2.75

У листі разом з замовленням пришліть поштовий переказ на гроші і подайте колір тканини (біле чи бежове) номер взірця, розмір і ціну.

До замовлень з Онтаріо додайте 3% вартости (провінційний податок).

Посилайте замовлення на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR STREET WEST

TORONTO 4, ONTARIO

Telephone: LE 4-7551

Володимир КОЛОМІЄЦЬ

Приснисть, як дитині — політ,
як груші — янтарний плід,
як цвітові — бджілка,
як тиші — сопілка,
як небові — райдуга,
як серцеві — правдонька, —
приснися...
Приснисть.
Приснисть, як зажинкам — коса,
як болеві — світла сльоза,
як вимислу — крила,
як бурі — вітрила,
як небові — райдуга,
як серцеві — правдонька, —
приснися...
Приснисть!..

РИБКИ, ЩО ГНІЗДУЮТЬСЯ

Це звучить майже так дивно, як і вираз "пальто на риб'ячому хутрі". Та його таки немає в природі, а риб'ячі гнізда є. Будують їх маленькі колюшки, що водяться в басейні Чорного й Озівського морів: зеленувато-бурі малопримітні риби в травні наче перероджуються. В самця на червці і щоках з'являється гарний малиновий лиск, спина забарлюється синюватим кольором, оченята світяться фосфоричними блакитними вогниками. Самця ж переливається сріблом.

Вибравши затишне місце на дні, самець починає вти гніздечко. В цей час не знайдеш задержуватішої за цю рибку. Не зважаючи на малий розмір, колюшка кидається на велику плітку чи ляща, що насміляється наблизитись до гнізда. Наче пташка, тягне вона сюди шматочки водоростей, листків і стебел.

Коли в круглому гніздечку зроблено вже два отвори, самець триголової колюшки заганяє до нього самичку. Вона відкладає до сотні ікринок і зразу ж пливе собі геть. Самець, поливши ікру молоком, пильно стереже майбутніх нащадків. Він не тільки проганяє всіх риб, що наближаються, а й дбайливо, швидко рухаючи передніми плавниками, весь час освіжає воду в гніздечку. Коли ж з'являться мальки, вони змушені тікати від батька, бо він їх поїсть.

ОСНОВНА ХЕМІЧНА СИРОВИНА

Це — сірка. Поклади її в Україні досягають величезних розмірів. Вони залягають на Прикарпатті, де утворився цілий Придністрівський басейн. Особливої уваги заслуговують Роздольське і Язівське родовища. Обидва вони вже розвідані й перше експлуатуються ряд років.

У хемічній промисловості сірку використовують для одержання ряду сполук і передусім сірчаного газу, сірковуглецю та сірчаної кислоти. Вона потрібна для виробництва інших кислот (азотної й соляної) та багатьох фарб, суперфосфатів, очистки нафти, газу й бензину, для виготовлення вибухових речовин тощо. Сірковуглець використовують, виробляючи штучний шовк (віскозу), під час вулканізації каучуку, для знищення шкідників сільськогосподарства. Сірчаний газ застосовують у паперовій промисловості для обробки деревини, в холодильній справі, для знезаражень тощо.

Як хемічна сировина використовуються також кам'яна й калійна солі, фосфорити та інші корисні копалини.

ПОВІДОМЛЕННЯ

про ухвали Крайової Ради КУК у справі білінгвілізму і бікультуризму

Голови й уповноважені делегати складових організацій і відділів Комітету Українців Канади з провінцій Манітоби, Саскачевану, Алберти, Онтаріо, Квебеку й Британської Колумбії, разом з послами-українцями до федерального парламенту і сенаторами та послами до провінційних легіслятур, зібрані на Крайовій Раді КУК 27 і 28 вересня 1963 р. у Вінніпезі, обміркували й винесли в питаннях білінгвілізму і бікультуризму такі устійнення:

1. Українці стоять на становищі державної єдності і неподільності Канади, опертих на принципах рівноправності та на рівнім трактуванні всіх громадян без різниці на їх національне походження і без огляду коли вони, або їх предки, прибули в Канаду.

2. Визнаючи та респектуючи за англійською і французькою етнічними групами Канади ті права і привілеї, що їм загарантовані Британським Північно-Американським Актом, Крайова Рада одночасно висуває конечність конституційних гарантій для всіх інших етнічних груп на право збереження і плекання культурних цінностей, включно з їх матірніми мовами, за всебічною підтримкою держави.

3. Доручити КУК виготовити, на основі вище з'ясованих напрямних, меморандум до Королівської Комісії, у якому належить поінформувати її докладно про думки, висловлені учасниками Крайової Ради і ті, які ще можуть наспіти до КУК від українських організацій та окремих громадян.

КОМІТЕТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

о. д-р В. Кушнір
Президент

В. І. Сарчук
Ген. Секретар

З НОВИХ ВИДАНЬ

ЗАПИСКИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА. Том СLXIX. Збірник на пошану Зенона Кузеля. Праці філологічної та історично-філософської секції, за редакцією Володимира Янева. Стор. 583. Париж — Нью-Йорк — Мюнхен — Торонто — Сідней. 1962.

Л. Луців. МАРКІАН ШАШКЕВИЧ. Біографія і характеристика творчості з додатком усіх оригінальних творів поета. Стор. 118. В-во "Свобода", Нью-Йорк, 1963.

"ПРАВОСЛАВНИЙ УКРАЇНЕЦЬ", ч. 90, квітень-червень 1963, стор. .8. Чикаго, США.

"НОВИЙ ЛІТОПИС". Квартальник суспільного життя, науки й мистецтва, ч. 2-3 (7-8). Стор. 96. Квітень-вересень 1963. Вінніпег, Канада.

Михайло Курях, ПЕРЕД БРАМОЮ, поезії, стор. 120. Ілюстрації й передмова та видання Івана Куряха (брата покійного поета). Видано в Швейцарії, 1963. Видання дуже чепурне, добрі ілюстрації, гарний папір, друк.

М. Г. Марунчак, СИСТЕМА НІМЕЦЬКИХ КОНЦТАБОРІВ І ПОЛІТИКА ВИНИЩУВАННЯ В УКРАЇНІ, стор. 88, видання автора, Вінніпег, Канада. 1963.

Книжка насичена фактичними матеріалами. Вкінці додано резюме англійською мовою і карта розташування німецьких контаборів в Україні.

СЕНОТАФ, поезії (різних авторів), стор. 72, обкладинка й заставки М. Битинського, видання Українського Воєнно-Історичного Інституту, ч. 13, Торонто, 1962.

Це збірка поезій, присвячених українській визвольній боротьбі.

ЖАЛОБНІ ЗБОРИ НА ПОШАНУ ПАМ'ЯТИ ІВАНА БАГРЯНОГО

У неділю 6 жовтня ц. р. в сороковий день смерті визначного письменника і громадсько-політичного діяча Івана Багряного відбулася панахида в катедральному соборі св. Володимира в Торонті. Увечері того ж дня відбувся жалібний концерт, на якому прочитано дві доповіді: проф. В. Іванис — "Життя й політична діяльність Івана Багряного", Б. Олександрів — "Літературна діяльність Івана Багряного".

Твори (поезію й прозу) читав Д. Романик. Сольоспіз — Г. Ярошевич, акомпаньямент А. Ярошевич. Фортепіанове сольо — З. Лавришин.

Присутніх було мало — коло 150 осіб. Був трохи невдалий день: гарна погода й багато людей виїхало з Торонта, крім того, по обіді відбувся концерт хору "Кобзар" з Філадельфії. Та не можна не сказати, що й люди наші не дуже то "вдали" — можна було б ради такого випадку й не поїхати з міста...

Концерт zorganizувало представництво УНРади.

НАСЛІДКИ ВИБОРІВ В ОНТАРІО

Вибори до провінційного парламенту Онтаріо, які відбулися 25 вересня, як і треба було сподіватись, принесли абсолютну перемогу Прогресивно-Консервативній партії на чолі з її лідером Джоном П. Робартсом.

Дуже не пощастило цього разу лібералам — провалився їх лідер п. Джон Вінтермаєр. Лідер НДПартії Д. МакДоналд — вибраний значною більшістю голосів.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ КНИЖКИ В. ЧАПЛЕНКА:

МУЗА, збірка оповідань	\$0.75
ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман	\$3.00
ІСЬКО ГАВА, сатирична поема	\$0.50
ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість	\$1.50
ЗОЙК, збірка оповідань	\$1.50
УКРАЇНЦІ, повість	\$2.50
ЗАГИБІЛЬ ПЕРЕМІТЬКА, повість	\$2.50
ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей	\$1.00
ПРОПАЦІ СИЛИ (укр. літерат. 20-их р.)	\$1.50
УКРАЇНСЬКА ЛІТ. МОВА (укр. мова в українській державі 1917 - 1920 р.)	\$2.50

Замовляти:

V. Chaplenko, P. O. Box 871
Presidio of Monterey, California, U.S.A.

Із 108 місць у парламенті консервати здобули 78, ліберали 23, НДПартія — 7. У виборах 1959 р. (тоді було 98 виборчих округ) консервати здобули 71 мандат, ліберали 22, НДПартія — 5.

Цікаве в цих виборах було те, що вперше в історії парламенту Онтаріо, вибрано негра — ада. Леонарда Брайтвайта (ліберал, новоутворена округа Етобікокс, Торонто), а також вперше обрано зовсім сліпого ветерана Едварда Данилопа (консерват).

З українців кандидували лише три особи: міністер громадянства і державний секретар провінції п. Іван Яремко (консерват), адвокат С. Фроляк (консерват) — обидва з Торонта, і д-р М. М. Лазарович — ліберал, Гамільтон. Переміг тільки міністер І. Яремко, якого щиро вітаємо за перемогою і бажаємо дальших успіхів у праці.

Святославі Фролякові забракло до перемоги лише 48 голосів. Нічого не говоримо про причини його поразки, але його перемога цього разу була запевнена, якби було добре організовано виборчу кампанію. Нам здається, що п. Фроляк не завжди має добрих дорадників і помічників: занадто вони самовпевнені, занадто нехтують людиною. Св. Фроляк цього разу мусів перемогти — ситуація була корисна для нього.

Дуже тяжке завдання в цих виборах мав міністер І. Яремко, але він з нього вийшов з честю.

70-РІЧЧЯ ЩОДЕННИКА "СВОБОДА"

У вересні минуло 70 років з дня заснування першого українського часопису на цьому континенті — "Свобода". Це був величезний політичний здобуток українців на цьому континенті. Без "Свободи" наше громадське й політичне життя не могло б набрати такого широкого розмаху, як воно має сьогодні. Без "Свободи" асиміляційний процес був би відбувався значно інтенсивніше.

З нагоди 70-річчя "Свобода" одержала багато привітів, в тім числі й від президента США Дж. Ф. Кеннеді, губернаторів штатів тощо.

Від імені всіх наших співробітників та читачів вітаємо наш бойовий щоденник з його славним ювілеєм!
РЕД.

КОНЦЕРТ ХОРУ "КОБЗАР" З ФІЛАДЕЛФІЇ

У неділю 6 жовтня в найбільшій концертній залі Торонта, (Мессей Гол) відбувся концерт філадельфійського хору "Кобзар" під диригуванням відомого композитора Антона Рудницького.

Концерт відбувся з повним матеріальним і мистецьким успіхом — зала була майже повна, слухачі влаштували овацію хором і його диригентові. Уже сама програма концерту (усі твори виконувались у Торонті вперше), заслуговувала на найбільшу увагу, бо в ній були справді дуже якісні твори: М. Лисенко — "Слава нашим господарям" із опери "Тарас Бульба", та "Туман хвилями лягає" із опери "Утоплена", К. Данькевич — арієзо з нової опери "Назар Стодоля", С. Людкевич — "Пісня про рідний край", А. Рудницький — арія Довбуша з одноіменної опери. Цих три речі виконав Лев Рейнарович. Далі в першому відділі було виконано складний і теж для Канади цілком новий твір (досі відомий тільки з грамзапису) Л. Ревуцького "Хустина" (сольо С. Василенко та О. Татунчак), уривок з опери Ол. Андрієвої "Наймичка" (сольо Євгенія Василенко) та чудовий твір Ю. Мейтуса "А мій батько орендар".

У другій частині концерту виконано новий великий твір Антона Рудницького — кантату "Послание" (на слова Т. Шевченка). Солоістами були Марія Мурована та Лев Рейнарвнч, віолончелеве сольо — Доріан Рудницький.

"Послание" А. Рудницького викликало овацію публіки, бо було виконане справді добре, тим більше, що диригував сам автор. Цей твір заслуговує глибшого критичного розгляду наших музикознавців, але це без одержання від автора партитури неможливе. На наше прохання випозичити партитуру, щоб можна було ко-мусь замовити статтю, автор, на жаль, відповів ухильно. Можливо, що ще буде додатково працювати над цим твором. Загально ж можна сказати, що "Послание", порівняно з попередніми, відомими нам творами Антона Рудницького (наприклад, симфонічна поема "Дніпрельстан" та деякі фортепіанові твори), є великим творчим осягом композитора. У цьому творі переважає мелодійність і виразність над "формалістичними ускладненнями", яких у деяких творах А. Рудницького було чи й не забагато.

Концерт відбувся у супроводі двох фортепіан: Роман Рудницький та молодий піаніст-американець, (прізвища в програмі не вказано), який заміняв Дарію Каранович, що через хворобу не могла приїхати.

Концерт хору "Кубзар" — виняткова культурна подія на сході Канади.

Щодо організації концерту, то вона зразковою на-

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.

Зацікавлених проситься телефонувати на LE 5-8545

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

"СОНЯШНИК"

ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки
(у Кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожен пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

звана бути не може: наприклад, сорокахвилинне співнення, яке виправдували так, щоб тільки виправдувати: "Повірте, дорогі пані й панове, що ми раніш не могли почати!"

Неприпустими також на концертах справді культурного хору некультурні промови, хоч би які вони спльозоточиво-патріотичні не були — це принижує хор, а зокрема його справді якісного диригента. Та це, на жаль, загальна еміграційна хвороба — говоримо не лише там, де треба робити, а навіть і там, де треба співати...
П. ВОЛ.

ЮВІЛЕЙ ПРОФ. І. ВЛАСОВСЬКОГО

22 вересня в катедрі св. Володимира в Торонті відзначено 80-річний ювілей одного з найвизначніших сучасних істориків нашої церкви — проф. І. Власовського. Вечір відкрив голова комітету М. Муха, головував на вечорі М. Валер, доповідь про ювілята зробив У. Самчук.

Ювілят одержав багато привітів.

По закінченні св. Літургії в катедрі св. Володимира відбувся молебень за здоров'я ювілята. Відповідне слово сказав митр. прот. Д. Фотій.

Присутніх на молебні — кілька сот осіб, на вечорі — коло двох сот.

ЩЕ МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ КНИЖКИ ДОКІЇ ГУМЕННОЇ

ДІТИ ЧУМАЦЬКОГО ШЛЯХУ, роман,
4 томи, по \$2.00 кожен том.

МАНА, повість — \$2.50

ХРЕЩАТИЙ ЯР, роман-хроніка — \$4.50

ЕПІЗОД ІЗ ЖИТТЯ ЕВРОПИ КРИТСЬКОЇ,
феєрія — \$2.50

ЖАЛОБА, збірка оповідань — \$2.75

ВІЧНІ ВОГНІ АЛБЕРТИ, репортаж — \$2.00

СЕРЕД ХМАРОСЯГІВ, мозаїка — \$2.50

Замовлення й оплату надсилати на адресу:

D. Humenna,

The Ukrainian Academy of Arts & Sciences,

206 West 100-th St., New York 25, N.Y. U. S. A.

Або замовляти в "Нових Днях".

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір.
Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах.
Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах.
Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах.
Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк.

Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях":

Mr A. Chudiak 185
19940 Goddard Ave.
Detroit 34, Mich.

POSTAGE PAID AT TORONTO

BUY

CSB 63

ЛЕГКО КУПИТИ

Ви можете купити Канадські Щадничі Бонди за готівку або на сплати. Купуйте їх на праці за Плянм Заощаджування при Платні, або в банках, авторизованих інвестиційних агентів, акційних агентів, повірочних або позичкових компаніях. Вони є у вартостях \$50, \$100, \$500, \$1000 і \$5.000 аж до \$10.000 на особу. Вони відповідають кожній кишені!

ЛЕГКО ПРОДАТИ

Ви можете продати Канадські Щадничі Бонди будь-коли по номінальній вартості з додатком narosлих відсотків. Коли вам треба готівки, ви вповняєте формуляр на бонді і приносите його до банку. Негайно вам виплатять гроші. Канадські Щадничі Бонди кращі, ніж готівка!

ВИГІДНО ТРИМАТИ

Ви одержите відсотки за Канадські Щадничі Бонди 1 листопада кожного року — 4% за кожен з перших двох років; 5% за кожен з наступних 6 років і 5+% за кожен з останніх 4 років, що дає пересічно 5.03% річно, якщо ви їх триматимете аж до остаточного речення сплати. За 12 років кожен бонд на \$100 буде мати з нагромадженими відсотками вартість \$161.00.

CANADA SAVINGS BONDS/63